

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

MOŽNOSTI SEMINÁŘŮ TVŮRČÍHO PSANÍ NA STŘEDNÍ
ŠKOLE

POSSIBILITIES OF SEMINARS OF CREATIVE WRITING ON
THE HIGH SCHOOL

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Ondřej Hník, Ph.D.

Autor diplomové práce: Filip Horák

Obor studia: N Čj-D

prezenční studium

2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Možnosti seminářů tvůrčího psaní na střední škole* vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze DP je identická s její tištěnou podobou.

V Praze dne 14. července 2016

.....

podpis

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval svému vedoucímu diplomové práce doc. PhDr. Ondřeji Hníkovi, Ph.D., za celou řadu inspirativních podnětů, kterými mě během studia ovlivnil, za odborné vedení a cenné rady, díky kterým jsem tuto práci mohl dokončit, a za trpělivost, ochotu a vstřícnost.

Dále bych chtěl poděkovat studentům a kolegům ze Střední školy Náhorní, kteří mi poskytli zpětnou vazbu ke všem mým přípravám a nápadům.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	9
Pojetí tvůrčího psaní	9
Tematický plán navržený k výuce tvůrčího psaní na střední škole	14
Popis navrženého tematického plánu	22
Vztah tvůrčího psaní ke klíčovým kompetencím	31
Vztah tvůrčího psaní k průřezovým tématům	33
Praktická část	36
Tvorba příběhů z fotografií	37
Tvorba příběhů z fotografií – příprava na hodinu	39
Tvorba příběhů podle „generátoru“	40
Tvorba příběhů podle „generátoru“ – příprava na hodinu	42
Povídka	43
Povídka – příprava na hodinu	45
Poezie – doplnění básní	46
Poezie – doplnění básní – příprava na hodinu	48
Kaligramy	49
Kaligramy – příprava na hodinu	51
Kaligramy – příprava na hodinu pro vyučující	52
Cestopis	53
Cestopis – příprava na hodinu	55
Cestopis – příprava na hodinu pro vyučující	57
Objevování civilizací	59
Objevování civilizací – příprava na hodinu	61
Anekdota	62
Anekdota – příprava na hodinu	64
Anekdota – příprava na hodinu pro vyučující	65
Reklamní agentura	66
Reklamní agentura – příprava na hodinu	68
Vysvětlování pojmů	69
Vysvětlování pojmů – příprava na hodinu	71
Debatní soutěž	74
Debatní soutěž – příprava na hodinu	76

Závěr.....	77
Seznam použité literatury, pramenů a informačních zdrojů.....	79
Abstrakt	81
Abstract.....	81
Klíčová slova	83
Keywords.....	83

Úvod

Tvůrčím psaním jsem se začal zabývat před mnoha lety, když jsem nastoupil jako student na dnes již zaniklou Literární akademii, která se jako jedna z mála vysokých škol zaměřovala podrobněji na literární tvorbu. Literární akademie svým studentům nabízela v každém ročníku možnost výběru tvůrčích dílen pod vedením vybraných spisovatelů (mezi mnohými autory, kteří na této škole působili, zmíním například Petra Šabacha, Petra Borkovce, Danielu Fischerovou, Radka Malého nebo Michala Viewegha). Každý z těchto autorů zároveň dopředu specifikoval, čím bude jeho tvůrčí dílna unikátní. Většinou šlo o vymezení literárně druhové či literárně žánrové. V některých případech spisovatelé ale přesněji určovali, kterými tématy se během akademického roku budou zabývat, nebo popisovali, jakou roli v jejich hodinách bude mít čtení vybraných textů a reflexe hotových prací.

V době nástupu na tuto vysokou školu mě fungování tvůrčích dílen velmi pozitivně překvapilo – srovnání se středoškolskou výukou slohu vyznívalo výrazně ve prospěch tvůrčího psaní. Studenty psaní bavilo, nosili všechna zadání vypracovaná, měli zájem se o svých výtvorech bavit a zadání se zdála vždy něčím inspirativní. Zároveň byly výsledné texty okamžitě použitelné k dalšímu zpracování nebo šíření – nejednalo se pouze o umělé konstrukty, díky kterým se měl student zlepšit v psaní. Samozřejmě si uvědomuji, že na Literární akademii se hlásili především lidé se zájmem o podobný typ výuky, nicméně hned první hodiny ukázaly, že řada studentů nikdy předtím vlastní texty nepsala. S vlastní tvorbou tedy studenti začínali až během studia. Vzhledem k celkové profilaci Literární akademie byl právě předmět tvůrčí psaní koncipovaný jako stěžejní, což považuji za jeden z důležitých rozdílů oproti mému návrhu výuky tvůrčího psaní na střední škole, kde by tento předmět plnil spíše roli předmětu doplňujícího, přesto v mnohém obohacujícího.

Na Literární akademii jsem během pěti let studia navštěvoval mnoho hodin tvůrčího psaní a setkal se s různými přístupy k tomuto předmětu. Po dokončení Literární akademie a nástupu na Střední školu Náhorní v pozici vyučujícího jsem dostal nápad zkusit zavést výuku tvůrčího psaní i na střední školu. Vedla mě k tomu především ona pozitivní zkušenost z vysoké školy, kterou se mi zdálo možné přenést i na jiný stupeň vzdělávání. Uvědomuji si, že nejsem zdaleka prvním člověkem, kterého podobná myšlenka napadla, přesto po prvotním impulzu přišlo mnoho problémů s realizováním uvedené myšlenky.

Nemohl jsem v té době najít nikoho, kdo by podobnou věc zkusil, musel jsem předmět propojit s ŠVP dané školy, sestavit tematický plán předmětu bez předchozích zkušeností s touto činností a bez jakéhokoliv podobného vzoru. Jeden z hlavních problémů také spočíval v přesvědčení nových kolegů na střední škole o smysluplnosti takového předmětu.

Zkušenost z Literární akademie nebyla mým jediným setkáním s tvůrčím psaním. Hodiny tvůrčího psaní jsem měl možnost pozorovat i na švédské škole Karolinska gymnasiet v Örebro. Na této škole se mohou studenti v rámci výběrových seminářů přihlásit na hodiny tvůrčího psaní ve švédštině a angličtině. Obzvláště na hodiny psaní v angličtině jsem byl zvědavý, protože psaní v cizím jazyce činí studentům řadu potíží. Výsledky švédských studentů mě však přesvědčily, že realizovat hodiny psaní v domácím (a možná jednou i v cizím) jazyce na střední škole je dobrým nápadem a výuka pro naše studenty nebude příliš náročná. Zkušenost se švédským vzdělávacím systémem mě v mnohém obohatila a jsem rád, že jsem mohl nahlédnout do jejich obdoby tematického plánu výuky tvůrčího psaní. Řadu prvků jsem pak přenesl i do svého konceptu výuky. Přesto chápu, že některé prvky jsou zatím mezi švédským a českým školstvím nepřenositelné. Jedná se například i o technické možnosti školy – každý student Karolinska gymnasiet na začátku studia dostává od školy notebook, se kterým pak může pracovat celé studium. Studenti tak mají možnost při tvůrčím psaní svá díla neustále na notebooku upravovat a předělávat a jejich výsledná práce se v elektronické verzi dá okamžitě použít na školní web nebo do školního časopisu. Naši studenti naopak píšou na papír, nebaví je texty škrtat a znovu přepisovat, většinou nechávají první verzi textu jako konečnou. Přemluvit je, aby svoji práci přepsali z papíru do počítače a poslali mi ji pro školní časopis, nebývá lehké.

Další kontakt s tvůrčím psaním mi zase umožnila Literární akademie díky tomu, že na své půdě pořádala konference o tvůrčím psaní, kde prezentovali svá pojetí tvůrčího psaní akademici, spisovatelé a publicisté, se kterými jsme na škole běžně v kontaktu nebyli. Inspirativní přístupy lze nalézt také v několika publikacích, které o tvůrčím psaní v českém jazyce vyšly. Mnoho z nich uvádím na konci práce v seznamu použité literatury. Zajímavé je také přečíst si životopisy a deníky autorů, kteří v nich obvykle reflektují i proces vlastního psaní a dávají všeobecný návod všem lidem, kteří se chtějí psaní více věnovat. Také na internetu už je dnes možné najít stránky zabývající se přímo tvůrčím psaním.

Několik nápadů na výuku tvůrčího psaní jsem posbíral také na zahraničním kurzu *Stimulating Creativity and Enhancing Students' Motivation* ve Veroně. Tento kurz, na

který jsem se dostal díky programu Erasmus+, se týkal hlavně rozvoje kreativního myšlení a v rámci něj jsem měl jako zadání vytvořit prezentaci zaměřenou na propojení výuky tvůrčího psaní s metodou inquiry-based learning.

Za poslední důležitý podnět pro zavedení tvůrčího psaní do výuky považuji to, že sám tvořím texty k písničkám, básně a povídky a tvorba mě v mnohém obohacuje, ale hlavně mě baví. Nemyslím si, že by učitel tvůrčího psaní musel být sám autorem, ale v mnohém to člověku pomůže pochopit proces tvorby.

V době psaní této diplomové práce vyučuji tvůrčí psaní na zmíněné škole druhým rokem, všechny aktivity popsané v praktické části jsem si v hodinách vyzkoušel a do výuky tvůrčího psaní jsem začlenil i další kolegy na škole. Za určitou výhodu zavedení tvůrčího psaní na Střední škole Náhorní považuji to, že studijním oborem mých studentů jsou knihkupecké a nakladatelské činnosti – studenti tohoto oboru (samozřejmě ne všichni) pravidelně čtou, zajímají se o kulturní dění a zkoušejí také tvořit texty.

Cílem této práce je popsat vlastní pojetí výuky tvůrčího psaní, představit přípravy a aktivity, které jsem během výuky na střední škole vymyslel, popsat zpětnou vazbu od studentů, navrhnout tematický plán tvůrčího psaní, který by mohl být inspirací i pro další vyučující, a zdůvodnit začlenění tvůrčího psaní do výuky – jaké jsou vazby mezi tímto předmětem a RVP a jestli je výuka tvůrčího psaní na střední škole nebo gymnáziu opodstatněná. Prací tak do jisté míry obhajuji, jestli jsem během končícího studia a začátku vyučování podnikl správné kroky, nebo mé pedagogické snažení nabralo od počátku špatný směr.

Teoretická část

Pojetí tvůrčího psaní

V této části práce bych rád shrnul svůj přístup k tvůrčímu psaní, který následně rozvinu konkrétněji prostřednictvím navrženého tematického plánu, ale hlavně prostřednictvím aktivit a příprav na hodinu v praktické části. Tvůrčí psaní jako předmět nabízí volnost v celkovém pojetí, což je jedna z věcí, která mě od počátku na práci s ním bavila. Přístup každého vyučujícího k tvůrčímu psaní bývá velmi odlišný, takže je od prvních chvil nezbytné vymezit vlastní pojetí předmětu.

Často bývá odpovědí studentů, když se jich na první hodině zeptám, co si představují pod pojmem tvůrčí psaní, že je tento předmět povede k tomu stát se spisovatelem. Podobně jako se studenti konzervatoře připravují na dráhu profesionálních hudebníků nebo herců. Pokud by se skutečně stalo, že by se v budoucnu některý ze studentů věnoval pouze psaní beletrie, byl by to v českých podmínkách malý zázrak, ale hlavně by šlo o vedlejší účinek mé představy pojetí tvůrčího psaní. Cílem tedy není vychovávat pro budoucnost stovky nových spisovatelů.

Za jednu z opravdu důležitých součástí tvůrčího psaní považuji rozvíjení slovní zásoby studentů. V dnešní době mladí lidé bohužel stále více využívají zkratkovitě a zjednodušené vyjadřování než dříve. Nemyslím tím například mailovou komunikaci, která v mnoha ohledech nahradila psaní dopisů a převzala do jisté míry i stylistickou úroveň dopisů. Mám na mysli spíše komunikaci přes textové zprávy, komunikaci na chatu a příspěvky na sociálních sítích zkracující se v poslední letech do primitivních obrázků nebo hashtagů (klíčových slov zastupujících určitou věc nebo činnost a odkazujících na další webové stránky). Také ve výuce českého jazyka se muselo na tuto situaci nějak zareagovat a od školské reformy 21. století se mnohem více než dříve upřednostňuje rozvíjení komunikačních schopností studentů.

Slovní zásoba představuje stavební kameny naší komunikace, bez kterých se neobejdeme a jejichž mnohost je třeba neustále doplňovat a dále rozšiřovat. To se týká stejnou měrou mluveného i písemného projevu. Rozvíjení slovní zásoby považuje za jednu z hlavních podmínek schopnosti dobře psát také spisovatel Stephen King: „Nejpoužívanější věci patří nahoru. A tou nejpoužívanější ze všech, takovým denním chlebem psaní, je slovní

zásoba.“¹ Právě na slovní zásobu a její rozšiřování by se mělo zaměřovat mnoho hodin tvůrčího psaní (stejně jako mnoho hodin českého jazyka) – může jít pouze o vsuvky do hodin zaměřených na jiné téma nebo o hodiny zaměřené pouze na slovní zásobu. Přináší to pozitivní výsledky v podobě kvalitních prací studentů, které by se bez oněch nezbytných stovebních kamenů nejspíš nedaly vytvořit. Sami studenti přiznávají, že nemají dostatečnou slovní zásobu a hodiny zabývající se tímto tématem nevnímají jako podhodnocování ze strany vyučujícího. Tvůrčí psaní s množstvím textů, které musí studenti i během jediného roku studia vytvořit, tak jde přímo proti současné tendenci vyjadřování se ve zkratkách.

Jak nejspíš vyplývá z další části, v centru navržené výuky tvůrčího psaní stojí práce s literárními a publicistickými žánry. Literárním žánrům je v rámci tematického plánu věnováno nejvíce času. Studenti si na základě znalosti všech daných forem mají možnost vybrat cestu vlastní tvorby a svobodně se tak pohybovat po celé literární krajině. Výběru žánru a respektování jeho znaků se při psaní vyhnout v podstatě nemohou. „Žánrová pravidla nelze ignorovat, aniž by se text „rozpadl“, stal nečitelným či nepochopitelným – podobně jako například nelze napsat text dočista nově vymyšleným písmem: nikdo z potenciálních čtenářů by jej nedešifroval.“²

Toto genologické pojetí tvůrčího psaní by mohlo představovat jádro výuky tvůrčího psaní na středních školách, jelikož se dá snadno propojit s výukou českého jazyka a literatury. Také různé publikace soustředící se na tvůrčí psaní se formálně dělí podle literárních a publicistických žánrů (například *Průvodce po literárním řemesle* od Františka Hrdličky nebo dvoudílný *Kurz tvůrčího psaní* autorky Evy Musilové). Kromě samotné schopnosti vytvořit žánr si studenti procesem tvorby a zpětné reflexe lépe zapamatují základní charakteristické rysy každého žánru, než kdyby se o něm pouze teoreticky učili. Osvojování si znalostí a vědomostí spojených s literaturou a publicistikou tak může patřit mezi další pozitivní účinky tvůrčího psaní.

Další důvod, proč považuji žánrový přístup k tvůrčímu psaní za klíčový, spočívá v tom, že žánry ve své rozmanitosti do jisté míry korespondují s lidským vnímáním světa a zastupují základní životní pocity a nálady. „Žánrové konvence jsou apriorní a hlubinná žánrová

---

¹ King 2015, s. 87.

² Šidák 2013, s. 67.

pravidla jsou natolik pevně daná historicky, tj. uměleckou tradicí, ale také šířeji, psychickým a společenským ustrojením lidské společnosti (...), že je autorské individuuum nemůže významněji ovlivňovat, natož zrušit.“³ Věnovat se psaní různých žánrů tak pro studenty představuje možnost vyjádření mnoha vlastních pocitů a postojů.

V rámci trojrovinného modelu literatury do výuky tvůrčího psaní zařazují také další roviny než pouze žánry. Studenti se zabývají i literárními druhy – zpracovávají jedno téma různými literárními druhy, převádějí text jednoho druhu do jiného. Určitý prostor v hodinách dostávají také žánrové varianty. Co se týká charakteristiky jednotlivých žánrů, která se při hodinách často probírá, vycházím nejčastěji ze dvou publikací: z *Encyklopedie literárních žánrů*, kde je žánrová krajina zpracována podrobným a přehledným způsobem, a také z *Úvodu do studia genologie*, který nabízí zajímavé pohledy na jednotlivé žánry a jejich vnímání. Obě publikace uvádím v seznamu literatury na konci práce.

Do tvůrčího psaní, jak vyplývá z tematického plánu, zahrnuji také publicistiku a psaní publicistických žánrů. V tomto ohledu se přístupy řady vyučujících, spisovatelů a publikací odlišují. Někdo zařazuje publicistiku do tvůrčího psaní zcela přirozeně bez dalšího vysvětlování, jiné přístupy s publicistickými žánry nepočítají a soustředí se pouze na uměleckou literaturu. Důvody zařazení publicistiky do tvůrčího psaní vidím v tom, že tvorba kvalitních publicistických textů vyžaduje od autora velké množství kreativity, zkušenosti s tímto typem psaní, subjektivní vnímání světa a událostí v něm, názorové hodnocení, dobré pozorovací schopnosti, netradiční přístup k textu a vlastní autorský styl. V mnoha ohledech se tak tvůrčí publicistická činnost blíží psaní beletrie a vyžaduje od začínajícího autora dlouhý rozvoj schopností a kreativního myšlení.

Za další součást tvůrčího psaní považuji diskuzi o textech a tématech, které generují. Během diskuzí získávají studenti zpětnou vazbu ke svému psaní a přemýšlejí o dílech spisovatelů a novinářů, které vyučující do hodiny přinese. Během diskuzí také dochází k vytváření názorů a postojů nezbytných pro jedinečnost každého textu. Formování individuálního přístupu k psaní a zlepšování se v psaní se bez diskuze s okolím neobejde. Cílem tvůrčího psaní by nemělo být pouze zpracování určitých úkolů podle daného zadání, ale i celková kultivace osobnosti studenta na základě přemýšlení o světě, ve kterém žije,

---

³ Šidák 2013, s. 67.

který popisuje a jehož prvky zaznamenává a různou měrou v psaní modifikuje, jelikož „autorská tvorba je znovuobjevování podstatného kolem nás i v nás samotných“⁴

Hodiny tvůrčího psaní je dále dobré obohacovat besedami s lidmi, kteří se psaní věnují ve své profesi nebo je pro ně důležitou součástí života – novináři, prozaici, básníci, dramatici, scenáristé. Setkání s těmito lidmi ve studentech probouzí konkrétní představy, co by mohli dál v životě dělat, pokud je psaní baví. Kromě motivační funkce tyto hodiny slouží k poznávání různých profesí a pomáhají studentům střední školy v rozhodování o svém budoucím zaměstnání.

Výsledné práce tvůrčího psaní by se měly šířit a studenti se jimi prezentovat. Z tohoto pohledu je možné na škole založit časopis, na kterém by se studenti tvůrčím způsobem podíleli v rámci svých textů z hodin psaní (z žánrů lze využít například povídku, reportáž, fejeton, interview atd.). Další realizací může být dramatické ztvárnění textů v rámci školního divadelního představení nebo veřejné čtení studentských prací. Tato ztvárnění studentských textů mohou studenty dál posunout v jejich tvorbě, smyslem je tedy „dokázat to, co si někde napíšu sám (...), také přečíst s někým a někomu tak, aby ho to zajímalo a aby také od něj směrem ke mně šla nějaká odpověď, nějaká energie, aby tady došlo k proudění, aby tady došlo k té cirkulaci energie a zároveň k takovému základnímu lidskému otevření, sdělení“⁵.

Otázkou je, zda by měla být výuka gramatiky součástí hodin tvůrčího psaní. V mém navrženém pojetí se s výukou gramatiky přímo nepočítá. Zároveň z praxe vím, že mnohdy během psaní nebo čtení se studenty na některá témata z gramatiky narazíme. Vyhnout se v takovém případě nastolenému gramatickému jevu by působilo nepřírozně. Gramatika není tématem tvůrčího psaní, ale je jeho součástí vyplývající z práce s jazykem.

Podobné úvahy se týkají toho, jestli by měl vyučující reagovat jistou měrou na pravopis. V případě odevzdaných prací vyučujícímu se dále nabízí dva přístupy k reflexi prací – reagovat pouze na jejich zpracování bez ohledu na pravopis, nebo opravovat chyby v textu. Neopravení chyby může vést k jejímu zafixování a opakování ze strany studenta. Zároveň si myslím, že důsledné opravování chyb by hodiny tvůrčího psaní nasměrovaly mnohem blíže ke klasické výuce českého jazyka a zároveň by se tím omezoval spontánní písemný

---

⁴ Vyskočil 2002, s. 61.

⁵ Tamtéž.

projev studentů. Těžko v tomto ohledu hledat ideální řešení. Z mého pohledu by se vyučující měl pozastavit nad výrazným opakováním určité chyby, zároveň by ale neměl od studentů vybírat práce s cílem opravování pravopisu. Stejně tak v diskuzích nad výslednými pracemi by měl pravopis hrát marginální roli.

Složitě řešení se objevuje také v problematice známkování v hodinách tvůrčího psaní. Pokud se člověk přihlásí do jednoho z mnoha kurzů tvůrčího psaní, jaké se v současnosti objevují, podmínka jeho splnění bude pravděpodobně spočívat ve stanoveném počtu navštívených lekcí a odevzdané práci. Známkování na střední škole by se také mohlo odvíjet od toho, zda student odevzdá zadanou práci. V rámci psaní žánrů lze teoreticky hodnotit, jestli student ve svém psaní splnil kritéria žánru. Jenže dochází k situacím, kdy právě taková práce, která nedodržela přesnou charakteristiku zadaného žánru, bývá umělecky nejpůsobivější. Hodnotit texty pouze prizmatem gramatiky a stylistiky by tvůrčí psaní přibližovalo českému jazyku a literatuře. Logickým vyústěním může být hodnocení studentů podle toho, jestli dokázali během hodiny a při domácí přípravě napsat text, nebo v hodině a doma nepracovali a text nemají hotový. V takovém případě bych doporučoval průběžné hodnocení, aby výsledná známka v pololetí a na konci školního roku nebyla odrazem pouze jednoho či dvou dlouhodobých zadání, ale aby se v závěrečné známce odráželo průběžné snažení studenta, tedy byl hodnocen mnohokrát podle dílčích úkolů a jejich plnění.

Posledním bodem (z hlediska priorit ale nejspíš prvním) mého pojetí tvůrčího psaní je časté čtení textů. Pokud studenti nebudou alespoň občas číst, bude veškerá snaha tvůrčího psaní výrazně zabrzděna a pozitivní výsledky se projeví minimálním způsobem. V psaní se zlepšují především lidé, kteří pravidelně čtou, proto by mělo být cílem tvůrčího psaní pěstovat ve studentech čtenářské návyky, číst ukázkové texty téměř každou vyučovací hodinu, analyzovat a interpretovat je a o textech diskutovat.

Tematický plán navržený k výuce tvůrčího psaní na střední škole

Ročník: 1.			
Výsledky vzdělávání a kompetence	Tematický celek Obsah vzdělávání	Mezipředmětové vztahy	od - do
Žák	Tvůrčí psaní		
<ul style="list-style-type: none"> • chápe pojem tvůrčí psaní • dokáže vyjádřit vlastní motivaci k tvůrčímu psaní • uvědomuje si význam tvůrčího psaní ve vztahu ke svému budoucímu povolání i sobě samému • tvořivě pracuje se zadáními zaměřenými na rozšiřování slovní zásoby • při psaní reflektuje svět a společnost kolem sebe • vyjadřuje vlastní prožitky psaním jedné věty denně 	<ul style="list-style-type: none"> • vymezení pojmu tvůrčí psaní a jeho náležitosti • motivace k tvůrčímu psaní • cvičení tvůrčího psaní • tvůrčí a literární deník • projekt „jedna věta denně“ • drobné formy – inzerát 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • základy společenských věd 	září průběžně
	Zpravodajství a publicistika		
<ul style="list-style-type: none"> • rozlišuje zpravodajství, publicistiku a literaturu • umí událost ze života zpracovat zpravodajsky, publicisticky a literárně • dokáže napsat zprávu • rozlišuje bulvární a seriózní publicistiku a pro každou volí vhodné jazykové prostředky • pracuje podle zadání vyučujícího s titulky a mezititulky mediálních zpráv 	<ul style="list-style-type: none"> • zpravodajství versus publicistika versus literatura • seriózní a bulvární publicistika • titulky a mezititulky 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • základy společenských věd 	září říjen
	Literatura		
<ul style="list-style-type: none"> • odliší literární druhy a chápe je jako prostředky tvůrčí činnosti • je schopen použít charakteristické rysy literárních druhů a žánrů při tvorbě vlastních krátkých textů 	<ul style="list-style-type: none"> • literární druhy a žánry 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	listopad

	Próza		
<ul style="list-style-type: none"> • umí rozvinout nápad do námětu a posléze vytvořit kostru příběhu • uvědomuje si principy tvorby souvislého prozaického textu • umí zadanou situaci zachytit z pohledu různých vypravěčů a volit vhodný typ vypravěče vzhledem k žánru • vytvoří literární postavy odpovídající určitému žánru či jinému zadání vyučujícího • dokáže tvořivě pracovat s vybraným žánrem starověké nebo středověké literatury 	<ul style="list-style-type: none"> • budování příběhu: situace – komplikace – rozuzlení • vypravěčské postupy • literární postava • prozaické žánry napříč staletími 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • dějepis 	prosinec leden únor
	Drama		
<ul style="list-style-type: none"> • uvědomuje si absenci vypravěče v dramatu a zná možnosti, jak se s tím při psaní hry či scénáře vypořádat • dělí dramatický text na scénické poznámky a repliky • dokáže prozaicky zpracovanou situaci převést do dramatické podoby • dokáže charakterizovat postavy živým dialogem 	<ul style="list-style-type: none"> • příběh bez vypravěče • postavy a jejich charakteristika v dialogu 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	březen duben
	Poezie		
<ul style="list-style-type: none"> • umí charakterizovat vybrané žánry tradičně spojované s poezií • dokáže dodržet základní charakteristiku básnického útvaru při vlastní tvorbě • dokáže vytvořit lyrický a epický text 	<ul style="list-style-type: none"> • žánry spojené s poezií 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	květen červen

Ročník: 2.			
Výsledky vzdělávání a kompetence	Tematický celek Obsah vzdělávání	Mezipředmětové vztahy	od - do
Žák	Tvůrčí psaní		
<ul style="list-style-type: none"> • samostatně používá nabyté zkušenosti při vlastní tvůrčí činnosti • tvořivě pracuje se speciálními cvičeními zaměřenými na rozšíření slovní zásoby • dokáže používat vhodná slova a zamyslet se nad jejich různými významy • v diskuzi reflektuje díla současné světové a české literatury 	<ul style="list-style-type: none"> • opakování znalostí z prvního ročníku tvůrčím způsobem • slovní zásoba a tvoření slov • význam slov • současná literatura 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	průběžně
	Publicistika		
<ul style="list-style-type: none"> • dokáže napsat reportáž • má představu, jak psanou reportáž vizuálně doplnit 	<ul style="list-style-type: none"> • reportáž 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • základy společenských věd 	září
	Próza		
<ul style="list-style-type: none"> • kreativně pracuje s literárním časoprostorem a žánry literatury s ním více spojenými (cestopis) • dokáže vytvořit živý dialog a umí ho vhodně umístit v próze 	<ul style="list-style-type: none"> • čas a prostor • dialog 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • zeměpis 	říjen listopad
	Poezie		
<ul style="list-style-type: none"> • popíše na jednotlivých básních specifické prostředky básnického jazyka a tyto prostředky užívá k vlastní tvorbě • uplatňuje versologické znalosti při tvorbě skupinové kolekce básní na vybrané téma • reflektuje básně spolužáků a zapojuje se do diskuze 	<ul style="list-style-type: none"> • tropy, figury, rytmus, rým a zvukové prostředky poezie • tvorba společné sbírky básní 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	prosinec leden
	Publicistika		
<ul style="list-style-type: none"> • umí se připravit na interview, vést jeho průběh a následně ho zpracovat do podoby připravené k tisku 	<ul style="list-style-type: none"> • interview 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • základy společenských věd 	únor

	Próza		
<ul style="list-style-type: none"> • je schopen napsat bajku, pohádku nebo pověst reflektující současný svět • dokáže vytvořit parodickou variantu obecně známého pohádkového příběhu • umí rozčlenit příběh do zásadních momentů, aby z něho mohl být komiks • má rámcovou představu o výtvarném zpracování příběhu 	<ul style="list-style-type: none"> • bajka, pohádka, pověst • parodie, travestie • komiks 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • dějepis • výtvarná výchova 	<p>březen</p> <p>duben</p> <p>květen</p>
	Poezie		
<ul style="list-style-type: none"> • vyjmenuje typické rysy moderní poezie • je schopen použít prvky moderní poezie ve svém psaní 	<ul style="list-style-type: none"> • proměna poezie na konci devatenáctého století • klasická a moderní poezie • pásmo 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	červen

Ročník: 3.			
Výsledky vzdělávání a kompetence	Tematický celek Obsah vzdělávání	Mezipředmětové vztahy	od - do
Žák	Tvůrčí psaní		
<ul style="list-style-type: none"> • samostatně používá nabyté tvůrčí zkušenosti • dokáže vytvořit krátké útvary zaměřené na význam slov – hádanky, slovní hříčky, vtipy • debatuje se spolužáky o vytvořených textech • reflektuje díla současné světové a české literatury 	<ul style="list-style-type: none"> • opakování znalostí z prvního a druhého ročníku tvůrčím způsobem • krátké žánry a jejich specifika • cvičení spojené s tvůrčím psaním • debata nad vytvořenými texty • současná literatura 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	průběžně
	Publicistika		
<ul style="list-style-type: none"> • dokáže napsat recenzi na vybrané umělecké dílo 	<ul style="list-style-type: none"> • recenze 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • základy společenských věd 	září
	Próza		
<ul style="list-style-type: none"> • dokáže vyjmenovat specifika těchto žánrů • je schopen dílčích prací na těchto prozaických žánrech podle zadání • dokáže si rozvrhnout dlouhodobou práci na textu 	<ul style="list-style-type: none"> • povídka, novela, román 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	říjen listopad
	Hudba a text		
<ul style="list-style-type: none"> • vyjádří vlastní prožitky z vybraných uměleckých děl • zhodnotí význam českého písničkářství za totalitního režimu i v době porevoluční • chápe různé vztahy mezi uměleckými druhy • umí opatřit hudbu textem 	<ul style="list-style-type: none"> • hudební texty • čeští písničkáři • zhudebněné básně • opera jako příklad synkreze 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • dějepis • hudební výchova 	prosinec leden

	Drama		
<ul style="list-style-type: none"> • je schopen psaní živých dialogů, které posouvají děj • ovládá výstavbu dramatického textu • zná možnosti, jak specifikovat časoprostor prostřednictvím scénických poznámek i dialogu • dokáže přizpůsobit dramatický text rozhlasové produkci 	<ul style="list-style-type: none"> • dialog • výstavba dramatického textu • čas a prostor • dramatická tvorba rozhlasová 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	<p>únor</p> <p>březen</p>
	Publicistika		
<ul style="list-style-type: none"> • je schopen přednést jeden z mluvených publicistických žánrů se všemi jeho náležitostmi 	<ul style="list-style-type: none"> • mluvené publicistické žánry – projev, proslov 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura • základy společenských věd 	<p>duben</p>
	Próza		
<ul style="list-style-type: none"> • chápe odlišný charakter moderní prozaické literatury • je schopen vyjádřit své pocity technikou proudu vědomí • je schopen vytvořit text vycházející z prvků populární literatury 	<ul style="list-style-type: none"> • proud vědomí – technika psaní a forma duševní rehabilitace • žánry populární literatury: detektivka, fantasy, horror, sci-fi, western 	<ul style="list-style-type: none"> • český jazyk a literatura 	<p>květen</p> <p>červen</p>

Ročník: 4.			
Výsledky vzdělávání a kompetence	Tematický celek Obsah vzdělávání	Mezipředmětové vztahy	od - do
Žák	Tvůrčí psaní		
<ul style="list-style-type: none"> uvědomuje si, jakému žánru by se chtěl v budoucí tvůrčí práci věnovat, a v průběhu roku na něm pracuje je schopen kritického pohledu na texty druhých a umí zformulovat svůj názor a navrhnout řešení debatuje se spolužáky o textech vytvořených v hodinách psaní a o dílech současné literatury 	<ul style="list-style-type: none"> opakování znalostí z prvního, druhého a třetího ročníku tvůrčím způsobem průběžná práce na vlastním literárním textu hledání vlastního tvůrčího jazyka kritika textů a debata nad vytvořenými díly současná světová a česká literatura 	<ul style="list-style-type: none"> český jazyk a literatura 	průběžně
	Scenáristika		
<ul style="list-style-type: none"> zná formální i obsahové náležitosti scénáře má představu o námětu pro hraný film nebo dokument (téma osobního nebo společenského charakteru) interpretuje filmové adaptace literárních děl na základě četby filmových recenzí vytvoří vlastní kritický text 	<ul style="list-style-type: none"> televizní a filmový scénář námět filmové adaptace recenze dokumentární film 	<ul style="list-style-type: none"> český jazyk a literatura základy společenských věd 	září říjen listopad
	Kniha a její vznik		
<ul style="list-style-type: none"> Vytvoří všechny náležité prvky vnitřní a vnější kompozice fiktivního díla podle zadání dokáže napsat anotaci ke skutečné i smyšlené knize zamyslí se nad možností propagace svého vymyšleného titulu na knižním trhu dokáže vymyslet trefný reklamní slogan nejen ke své knize 	<ul style="list-style-type: none"> vnitřní a vnější kompozice díla knižní anotace a recenze propagace titulu na trhu reklamní slogan 	<ul style="list-style-type: none"> český jazyk a literatura 	prosinec leden

Popis navrženého tematického plánu

Navržený tematický plán je rozdělen na výuku ve čtyřech ročnících střední školy nebo gymnázia. V jeho čtyřech sloupcích jsou popsány výsledky vzdělávání a kompetence, tematické celky a obsahy vzdělávání, mezipředmětové vztahy a doba, po kterou se bude daný obsah probírat. Pokud se u některé látky objeví pojem „průběžně“, znamená to, že se tímto celkem studenti zabývají celý ročník.

Při sestavování tematického plánu jsem musel předem počítat s důležitým faktorem, kolikrát týdně budou studenti na předmět docházet. Od začátku jsem si představoval výuku trvající hodinu a půl nebo dvě hodiny týdně. S tímto návrhem nakonec souhlasila i ředitelka školy a tvůrčí psaní získalo časovou dotaci dvě vyučovací hodiny týdně, tedy hodinu a půl čistého času. Tematický plán je navržen podle této časové struktury. Nabízí se také praktická otázka, jestli je lepší dvě vyučovací hodiny v týdnu propojit nebo nechat zvlášť (v různé dny). Po dvou letech vyučování se spíše kloním ke spojené dvouhodinovce vzhledem k tomu, že proces tvorby textů a jejich reflexe trvá velice dlouho a navazovat na rozpracovaná díla nebo na diskuzi o nich v dalších dnech studenty myšlenkově vzdálí od nápadů, inspirace i všech postřehů.

Z mezipředmětových vztahů se u jednotlivých tematických celků logicky nejčastěji objevuje český jazyk a literatura. Blízkost těchto předmětů je dána mnoha faktory, předměty se velmi často prolínají a jednotlivé přípravy jsou využitelné v obou z nich. Jako další předměty, na které tvůrčí psaní odkazuje, jsem v tematickém plánu uvedl základy společenských věd, dějepis, zeměpis, hudební a výtvarnou výchovu. Zároveň si myslím, že metody tvůrčího psaní se dají využít v celé řadě dalších předmětů. Aktivity tvůrčího psaní se vyznačují univerzálností využitelnou i v předmětech na první pohled odlišných. Inspiraci v tomto ohledu nabízí například sborník *Metodika pro výuku tvůrčího psaní v humanitních předmětech na středních školách* vedený Tomášem Zmeškalem, kde jsou popsány konkrétní přípravy, jak se dá tvůrčí psaní využít při výuce dějepisu, základů společenských věd, cizího jazyka a dalších předmětů.⁶

Obecný princip navrženého modelu výuky tvůrčího psaní je postaven na častém střídání prózy, poezie, dramatu a publicistiky. Literární druhy a publicistika se střídají v podstatě

---

⁶ Zmeškal 2014.

v každém ročníku a obvykle se doba, po kterou se jimi třída zabývá, pohybuje v řádu měsíců. Proč jsem zvolil právě tento způsob výuky psaní? První návrh vycházel ze vzoru tvůrčích dílen na Literární akademii – pokud si na této vysoké škole student zvolil v prvním ročníku seminář poezie, navštěvoval jej celý akademický rok. Po konzultaci s kolegy na střední škole jsem ale přehodnotil první koncept z toho pohledu, že studenti střední školy potřebují častěji nové impulzy, naopak nepotřebují proniknout tak hluboko do vybrané tematiky. Mohlo by se stát, že by je probírání jednoho literárního druhu po celý rok mohlo od psaní odradit, pokud by jim takové psaní nevyhovovalo. Zároveň formát výběrových seminářů, který fungoval na Literární akademii, nebyl vzhledem k personálním a dalším možnostem střední školy uskutečnitelný.

Další část popisu plánu se bude týkat témat v jednotlivých ročnících. Na začátku prvního ročníku jsou zvoleny spíše aktivity rozvíjející kreativitu a aktivity zaměřené na větší vnímavost vůči svému okolí a také zaměřené na zaznamenávání různých událostí dne. Je totiž nutné, aby se nejdříve studenti naučili kreativně myslet, reflektovat více své okolí, prožité události a rozvíjeli svoji slovní zásobu a zlepšovali své vyjadřovací schopnosti písemné i ústní. Začít rovnou s psaním složitých literárních nebo publicistických žánrů by nevedlo k dobrému výsledku. Jak je uvedeno ve sborníku *Kreativní psaní* z roku 2010, i práce s jazykem a jeho prvky by měla být v hodinách tvůrčího psaní postupná – „návnik kreativního psaní by měl být pomalý, a zejména postupný, tedy od nového spojování či kombinování již známých slov přes odpovědi složené jen z jedné věty až po jednostránkové kompozice“⁷.

Výuku tvůrčího psaní jsem proto naplánoval tak, že nejdříve studenti pracují s kratšími texty a jednoduchými cvičeními a postupně se v průběhu studia „propíší“ k delším a složitějším formám. S podobným přístupem jsem se setkal i v případě publikací o tvůrčím psaní nebo v případě jiných vyučujících tohoto předmětu. Zdůvodnění podobného postupu bývají různá, včetně metaforických vyjádření: „Jedním z hlavních cílů textových rozcviček a zahřívacích cvičení je proto přivést adepty tvůrčího psaní k vědomí, že i ten nejkratší a nejbanálnější text naléhavě potřebuje pro svou smysluplnou existenci životodárnou dávku

---

⁷ Müllerová 2010, s. 88.

našeho kreativního tepla, živelnou energii spontánní imaginace, protože jinak se změní v kus mrazivého komunikačního ledu“⁸.

Z těchto důvodů jsem v prvním ročníku navrhl práci s deníkem – zaznamenáváním každodenních situací si studenti vytvoří určitý návyk psát, považovat psaní za přirozenou součást života. Tomu by samozřejmě mělo předcházet čtení vybraných pasáží z deníků spisovatelů či jiných osobností. Přístup k deníku se může od klasického žánrového přístupu ve výuce českého jazyka a literatury lišit tím, že „(..) deníkové záznamy nebudeme v praxi tvůrčího psaní považovat za samostatné cílové žánry, ale prohlásíme je za pouhé sběrné inspirační formy shromažďující osobně významný prožitkový materiál určený k pozdějšímu zpracování“⁹.

V rámci deníkových forem jsem do tvůrčího psaní zařadil také koncept psaní jedné věty, jehož autorem je Viktor Karlík. V Čechách se do tohoto projektu zapojila řada známých spisovatelů (Petr Borkovec, Vít Kremlíčka, Ivan Matoušek atd.) a vychází knižně v nakladatelství Revolver Revue. Princip projektu je založený na psaní jedné věty denně po dobu celého roku. Jde o pocity prožité během dne, vtipné příběhy, věty, které autoři slyší kolem sebe, popisy rozmanitých situací dne, přičemž věta může být libovolně dlouhá. Kvůli zapojení nápadu do tvůrčího psaní na střední škole jsem výrazně zkrátil dobu trvání a studenti většinou měli zaznamenávat události uplynulých dní jednoho týdne pomocí jedné věty. V projektu pak pokračovali v některých případech dál, přestože měli zadání splněné. Nikdo ze studentů ale nakonec celý rok nevydržel.

Ideální krátkou formou pro začátky tvůrčího psaní se může stát inzerát, jak vymyslela spisovatelka Daniela Fischerová.¹⁰ Ve své drobnosti totiž odhaluje mnoho předpokladů studentů pro další psaní. Je postaven na principech sdělnosti a stručnosti, které představují dva pilíře kvalitního psaní obecně. Zadání vyučujícího napsat inzerát o několika slovech o osobnosti autora, jeho očekáváních od tvůrčího psaní, ale i obecně od života, se může zdát snadné, ale kouzlo inzerátu tkví v přesném pojmenování věcí, schopnosti seřadit přesně slova ve větě a nenapsat nic navíc. Zadáním se samozřejmě může stát i cokoliv jiného. Na

---

⁸ Studený 2010. s. 120.

⁹ Tamtéž, s. 167.

¹⁰ Fischerová, s. 119. In: Kupcová 2002.

této formě psaní ale studenti mají šanci pochopit, co se od jejich psaní a přemýšlení bude očekávat i v dalším průběhu předmětu.

V prvních měsících prvního ročníku se dále studenti seznamují s prvními publicistickými texty, učí se odlišovat zpravodajství od publicistiky a chápat základní rozdíly mezi nimi. Nejsou to však teoretické hodiny – po každé nové znalosti následuje tvorba nebo z tvorby informace přímo vyplývají. Studenti vymýšlejí titulky a mezititulky existujících článků a porovnávají je mezi sebou. Píší zprávy o skutečných událostech na škole.

Po tvorbě zpravodajské a publicistické následuje v prvním ročníku tvorba textů různých literárních druhů – převod stejného sdělení z jednoho literárního druhu do druhého. Vyjádření stejné myšlenky všemi třemi literárními druhy. Studentům je také představena rovina literárních žánrů – jejich úkol může spočívat například ve změně určitých prvků v připraveném textu, aby z něj vznikl nový literární žánr nebo se původní žánr obohatil o prvky jiného žánru.

Dále se plán prvního ročníku zaměřuje na prózu, která bývá z literárních druhů mezi studenty nejoblíbenější. Studenti zkouší tvořit první příběhy (například podle aktivit *tvorba příběhů z fotografií* a *tvorba příběhů podle „generátoru“*, které popisují v praktické části). Podle mnoha kategorií vystihujících literární postavu pak každý student vymýšlí vlastní jedinečnou postavu, která jej může provázet celé další studium při tvorbě prozaických textů. Do tohoto období obvykle také zařazují tvorbu příběhů ve dvojicích i větším počtu studentů – tato aktivita vyžaduje velkou míru spolupráce a komunikace mezi studenty, ale také schopnost domluvit se na potřebných kompromisech pro vznik textu. Další prostor v tomto tematickém období je vymezen pro různé prozaické žánry, které se zrovna probírají v historickém vývoji v českém jazyce a literatuře – jejich výběr závisí na spolupráci mezi vyučujícími tvůrčího psaní a českého jazyka.

Jarní období v tematickém plánu je vyhrazeno dramatu. Studenti poznávají jeho základní rysy, způsoby zapsání a umění tvorby dialogu, které pak budou rozvíjet i v dalším průběhu studia při jiných zadáních a žánrech. Aby nemuseli znovu vymýšlet nové příběhy a zápletky, nechávám je většinou použít prozaický text z minulého tematického období, který musí přepsat do dramatické podoby, což zároveň vyžaduje nové formální i obsahové zásahy. Mnoho studentů začne bavit drama právě ve chvíli, kdy si uvědomí jeho blízkost s prózou a možnost převedení textu z jednoho literárního druhu do druhého. V diskuzích

pak rozlišují, jestli by se nově utvořený dramatický text mohl více hodit pro divadelní, filmové nebo rozhlasové zpracování.

První ročník končí tvorbou poezie. První kontakt s poezií nechávám ale spíš v rovině čtení nebo doplňování veršů, jako je popsáno v praktické části (*aktivita poezie – doplnění veršů*). V prvním ročníku zkusí studenti tvořit krátké poetické formy. Zároveň by měli od sebe dokázat odlišit lyrickou a epickou báseň, případně pozměnit původně lyrický text na epický a naopak.

Druhý ročník se ve svém průběžném tematickém obsahu opět soustředí na rozvíjení slovní zásoby studentů. Přibývá v něm ale zaměření na současnou českou a světovou literaturu, které pak pokračuje i ve třetím a čtvrtém ročníku. Texty současné literatury jsem do plánu zařadil z několika důvodů: mohou sloužit jako inspirační zdroj pro psaní studentů, zároveň jako pomůcka k vysvětlení literárních žánrů, zabývají se mnohdy aktuálními tématy vhodnými k diskuzi ve třídě a také se ve výuce českého jazyka a literatury opomíjejí nebo na ně nezbyvá čas.

Z publicistických žánrů je tématem druhého ročníku v září reportáž, v pololetí interview. V obou případech se nabízí pracovat s reálnou situací a reálným člověkem, nebo nechat studenty napsat reportáž o fiktivní události a rozhovor s neexistujícím člověkem. Před samotným psaním reportáže může vyučující vést se studenty dialog o současných společenských tématech a událostech, které by stály za zpracování formou reportáže. Při vytváření reportáže dokáží studenti snadno vytvořit audiovizuální materiál pomocí svých mobilních telefonů. V rámci rozhovorů jsem nakonec zvolil fiktivní variantu v podobě interview s oblíbeným spisovatelem nebo literární postavou.

V říjnu druhého ročníku se výuka soustředí na literární časoprostor a způsoby práce s ním. Ukázky dvou příprav zaměřených na časoprostor jsem přidal do praktické části (*cestopis a objevování civilizací*). Tvůrčích aktivit zaměřených na časoprostor samozřejmě může být mnohem více. Jako inspiraci například používám knihu *Neviditelná města* od Itala Calvina – studenti mají v této aktivitě za úkol vytvořit vlastní fiktivní město, které by navazovalo svým popisem na autorův styl a mohlo by se do zmíněné knihy zařadit.

Poezie se v druhém ročníku zaměřuje na poznání versologických pojmů skrz čtení a tvorbu básní, přičemž vycházím z toho, že nejlépe se jednotlivé pojmy vysvětlují při pozorném čtení básní a nejlépe si studenti tyto pojmy zapamatují, když se sami pokusí v rámci tvorby

básní teorii použít. V závěru tohoto období by se studenti mohli pokusit vytvořit „sbírku“ básní zaměřených na předem domluvené téma s vybranými prvky teorie, které by všichni respektovali.

V druhém pololetí druhého ročníku píšou studenti pohádku nebo pověst, které ale časově zasadí do dnešní doby, případně bude téma jejich psaní reflektovat problémy současnosti. V další části období si vyberou jednu známou pohádku a pokusí se vytvořit verzi odpovídající znakům parodie nebo travestie. Zároveň jsem k tomuto období přiřadil také komiks. Při prvním kontaktu studentů s komiksem je nechávám doplňovat text do již výtvarně zpracovaného komiksu – vytváří tak dialogy, monology a doprovodné texty v jednotlivých panelech. Jaký text by bylo vhodné doplnit, jim napovídají předložené situace a výrazy postav.

Poslední tematickou částí druhého ročníku je moderní poezie a tvorba textů odkazujících na ni. Příkladem může být tvorba kaligramů, jejíž průběh vysvětluji v praktické části. Studenti vytváří básně s volným rýmem a inspirují se u textů konce devatenáctého století a texty dvacátého století.

Průběžné psaní ve třetím ročníku se opět týká cvičení na rozšiřování slovní zásoby, ale také několika nových kratších forem (vtip, hádanka). Přístup ke vtipu a hádance by se měl zakládat na postupném osvojování si těchto forem. Jak je vysvětleno i v přípravě *anekdota*, studenti nejdříve pouze domýšlí již vytvořené vtipy, učí se pracovat s pointou, porovnávají mezi sebou všechna zakončení vtipů. Podobný postup se týká i hádanek – studenti nejdříve zkouší hledat správná řešení existujících hádanek, variují a obměňují známé hádanky. Teprve po úvodních hodinách zaměřených na tyto krátké formy, studenti vytvářejí vlastní vtipy a hádanky. Do tématu kratších forem jsem přidal také slovní hříčky.

V publicistice třetího ročníku dostaly prostor písemné i mluvené formy. V září se studenti zabývají recenzí a jejími znaky. Během letních prázdnin zažijí mnoho kulturních akcí a mají čas na čtení, proto se zadání recenze orientuje na poslední přečtené knihy, zhlédnuté filmy, divadelní představení, navštívené výstavy, prožité koncerty, hudební festivaly, ale někteří studenti si k recenzi vybírají také počítačové hry, protože sami tento formát čtou a hrami se zabývají. Mluvené formy (projev a proslov) si studenti nejdříve sepíší, zkouší je přednést s podporou poznámek na papíře a ve finální fázi svůj projev nebo proslov přednáší bez jakékoliv pomůcky. Cílem ale není, aby se texty učili z paměti, ale pochopili

obsah svého ústního výstupu a dokázali vystupovat bez písemné opory. Pro některé studenty patří aktivita k nejtěžším vzhledem k překonávání zábran v rámci vystupování před třídou.

Próza se ve třetím ročníku zaměřuje na poznávání povídky, novely a románu. Hlavním cílem je tvorba povídky podmíněná pochopením znaků tohoto žánru. Přípravu zaměřenou na povídku jsem rozebral v praktické části. Co se týká novely a románu, učí se studenti rozeznávat jejich znaky. Jeden z nápadů na kolektivní práci ve třídě směřoval k tvorbě takového počtu kapitol románu, kolik studentů se nachází ve skupině tvůrčího psaní. Před samotným psaním se studenti museli domluvit na velkém množství prvků, které by kapitoly propojovaly – na všech postavách, časoprostoru, myšlenkách obsažených v díle, celkovém příběhu atd. Zároveň si museli předem stanovit, jakou kapitolu budou jednotliví autoři psát. Přestože se mi původní plán zdál těžko realizovatelný, vznikl nakonec smysluplný a na sebe navazující text. Časově však tento nápad výrazně přesáhl rozmezí stanovené tematickým plánem.

Třetí ročník se vrací k dramatu – studenti si připomínají jeho charakteristické rysy a způsoby psaní dramatických textů, které se učili v prvním ročníku. Jednotlivé aktivity směřují k tvorbě textu, který by se mohl ztvárnit v rámci školního divadelního představení. Druhým výsledným textem může být například minutová rozhlasová hra, kterou pak studenti mohou poslat do Českého rozhlasu kvůli její realizaci.

Další tematický celek propojuje dva umělecké druhy – hudbu a literaturu. Vyučující vybírá básně, které byly zhudebněny, a texty českých písničkářů, studenti interpretují texty a diskutují o vztahu textu a hudební složky. Z hlediska tvorby se celek orientuje v první fázi na doplňování veršů a slok do již existujících písní a tvorbu kompletního textu k hudebnímu podkladu, který připraví vyučující. V rámci pozorování výuky tvůrčího psaní na švédské škole Karolinska gymnasiet jsem se setkal v rámci stejného tématu s nahráním vytvořených textů ve školním nahrávacím studiu, což celou aktivitu posunulo ke konkrétní realizaci a praktickému využití.

Konec třetího ročníku patří vzhledem k čtenářským preferencím studentů a jejich vlastním literárním pokusům k nejoblíbenější částem tematického plánu. V první části prozaického úseku zkouší na základě inspirace texty evropského modernismu napsat text metodou proudu vědomí. Ne vždy v tomto případě proběhne čtení textů a zpětná vazba,

jelikož texty vykazují mnoho autobiografických prvků a studenti si je nepřejí číst. V druhém pololetí třetího ročníku se navíc v hodinách českého jazyka a literatury na Střední škole Náhorní vyučuje modernismus, proto se témata obou předmětů propojí. V druhé části se tvorba prozaických textů zaměří na žánry, které získaly ve dvacátém století velkou oblibu mezi čtenáři a patří stále mezi nejčtenější texty mezi studenty. Každý student má na výběr mezi tvorbou textu vycházejícího z těchto žánrů – detektivka, fantasy, horror, sci-fi, western.

Ve čtvrtém ročníku jsem ponechal větší prostor pro tvorbu delšího textu podle žánrového výběru studenta. Během předchozích let se totiž studenti seznámili s velkým množstvím literárních a publicistických forem, poznali svoje preference a v posledním ročníku by mohlo jejich psaní pokračovat individuálnější cestou. Z průběžných prvků jinak zůstává vše stejné jako v předchozích ročnících.

V podzimním období čtvrtého ročníku se kromě své průběžné tvorby studenti více zaměří na scenáristiku. Zkusí vytvořit texty, které by bylo vhodné realizovat filmovým zpracováním. Konkrétní zadání se zaměřují na několik možností práce se scénáři – tvorba scénáře k němému filmovému úseku, dále scénáře se zvukem, ale bez dialogů. Studenti si vyzkoušejí zpracovat text v počítačových programech specializovaných na psaní scénářů. Zkusí navrhnout téma dokumentárního filmu a napíše krátký námět k hranému filmu. Pokud by někoho tento tematický celek více zaujal, má možnost se na základě vytvořených textů přihlásit na vysokoškolské obory zaměřené na scenáristiku a režii.

Další část tematického plánu (kniha a její vznik) koresponduje s celkovým směřováním a vzdělávacím obsahem oboru knihkupecké a nakladatelské činnosti, pro který jsem navrhl na Střední škole Náhorní výuku tvůrčího psaní. Studenti zkouší tvořit různé texty spojené s formálním členěním knihy a její propagací na knižním trhu. Jednou z možností pojetí tématu je navržení delší aktivity zaměřené na tvorbu fiktivní knihy – v rámci ní studenti napíše knižní anotaci k neexistujícímu titulu, medailonek autora této publikace, recenzi na knihu, vytvoří propagační materiál spojený s knihou. Také se mohou zaměřit na vnější kompozici tohoto zatím nevytvořeného titulu – napsat dedikaci, motto, předmluvu, první kapitolu knihy.

I ve čtvrtém ročníku se studenti zabývají publicistickými žánry. Na základě diskuze o aktuálních společenských tématech vytváří fejeton a sloupek. Před tvorbu srovnávají tyto

žánry a jejich pojetí u známých českých autorů – Karel Čapek, Jan Neruda, Karel Poláček, Ludvík Vaculík. Poslední publicistický útvar se mi daří začlenit do výuky hlavně díky existujícímu školnímu časopisu na škole, kde vyučuji – studenti mají za úkol vymyslet editorial pro aktuální číslo časopisu. Nejlepší editorial, který mezi sebou studenti vyberou, se poté dá v časopisu skutečně použít.

Konec čtvrtého ročníku je ve znamení autorských vzorů – každý student by si měl vybrat autora, jehož psaní má čtenářsky nejraději, koho obdivuje a kdo je mu myšlenkově blízký. V dalších hodinách by měla proběhnout diskuze o tom, které prvky tvoří autorský styl. Jak rozeznáme, že vybraný text napsal konkrétní autor, aniž bychom byli s autorstvím předem obeznámeni. Toto téma doporučuji vztáhnout k autorům, které studenti dobře znají. Po definování autorského stylu zkouší studenti vytvořit texty různých žánrů, které by vystihovaly autorský styl jejich oblíbeného autora. Metoda psaní stylem svého literárního vzoru často vede k výraznému zlepšení se v psaní, ale také paradoxně k objevení vlastního stylu. Jak popisuje Stephen King, i jeho psaní začínalo napodobováním autorů, které četl nejraději: „Možná zjistíte, že styl, který se vám obzvlášť líbí, jste přijali víceméně za svůj, a není na tom nic špatného. Když jsem jako kluk četl Raye Bradburyho, psal jsem jako Ray Bradbury – všechno zelené a skvělé a viděné přes čočku upatlanou od nostalgie. Když jsem četl Jamese M. Caina, všechno, co jsem napsal, působilo ořezaně a okleštěně a realisticky.“¹¹

Poslední téma zahrnuje také aktivity spojené s psaním jako zdrojem obživy. Studenti za čtyři roky nejspíš poznají, jestli jim tvorba textů přináší radost, jestli je pro ně přirozené častěji psát a slučuje se to s jejich dalším směřováním. Jednou z aktivit, které jsem do této fáze přiřadil, je tvorba reklamních sloganů a dalších zadání (aktivitu *reklamní agentura* blíže vysvětluje praktická část).

---

¹¹ King 2015, s. 113.

Vztah tvůrčího psaní ke klíčovým kompetencím

V této části bych chtěl popsat, jaké společné vazby mají klíčové kompetence a navržený koncept výuky tvůrčího psaní.

Kompetence k učení by měla studenty vést k samostatnému organizování svých povinností. V tvůrčím psaní se sice nijak nevyužívá pamětní učení, ale studenti jsou vedeni k pravidelné tvorbě a odevzdávání prací v zadaných termínech. Musí si tak každý týden plánovat, kdy budou zadané úkoly zpracovávat. Přestože by měl být na každé hodině tvůrčího psaní studentům poskytnut dostatečný čas na zpracování příslušných témat, v praxi se ukazuje, že studenti v hodinách kvůli nedostatku nápadů vytvoří méně textu a na úkolu tak musí pracovat ve svém volném čase. Písemné zpracování určitých zadání pak dle mého názoru více odpovídá budoucí praxi v zaměstnání než pamětní učení, které využívá většina ostatních předmětů ve škole. Stejně tak z pohledu sebereflexe, na kterou se tato kompetence zaměřuje, nabízí tvůrčí psaní řadu možností, jak může student hodnotit vlastní tvorbu a myšlení.

Další z kompetencí, kompetence k řešení problémů, se dá propojit s výukou tvůrčího psaní v oblasti publicistiky. Studenti se mohou v různých publicistických žánrech (fejton, reportáž, interview) zabývat konkrétními společenskými problémy. Samotný proces tvorby v tomto případě vyžaduje od studentů zjišťování informací, které jsou s problematikou spojené, získávání faktů a jejich následné uplatňování. V textech mohou studenti zvažovat různá řešení vybrané problematiky. Kromě těchto žánrů je v praktické části popsána příprava, která také úzce souvisí s kompetencí k řešení problémů – *debatní soutěž*, při které studenti obhajují různá stanoviska, zvažují klady a zápory určitých témat a rozhodují se, či argumenty nakonec v debatě převážily nad druhými.

Nejblíže k tvůrčímu psaní má kompetence komunikativní, protože zlepšování se v komunikaci a hledání různých komunikačních cest tvoří velkou část navržené výuky. Jak už jsem zmínil v pojetí tvůrčího psaní, zlepšována by měla být nejen komunikace písemná, ale také ústní. Samozřejmě je možné do výuky zahrnout různá cvičení zaměřená na neverbální komunikaci, která by rozvíjela kreativní myšlení studentů. Ale hlavní složkou tvůrčího psaní by měla zůstat verbální komunikace. Součástí této kompetence je také používání odborného jazyka, což se v tvůrčím psaní příliš nerozvíjí (jedině v případě odborných výrazů spojených s literaturou a publicistikou). Naopak prezentace vlastní práce

před ostatními (známým i neznámým publikem) se užívá v hodinách tvůrčího psaní často – možné je samozřejmě uspořádat se svými studenty veřejné čtení vytvořených prací (například v knihovně nebo v kavárně). Veřejná čtení před publikem doporučuji uspořádat na konci školního roku, kdy už mají studenti vytvořeno více prací, ze kterých si pak mohou vybrat, co přečtou.

Kompetence sociální a personální se zaměřuje na chování člověka a jeho vztahy s okolím. Přestože studenti v rámci psaní vytvářejí fikční světy, věnujeme se při hodinách obvykle i charakteristice jimi vytvořených postav, morálnímu hodnocení chování těchto postav a v diskuzi se objevuje celá řada interpretačních klíčů. Paradoxně tak tento předmět zaměřený na svět literatury má se sociální a personální kompetencí několik společných bodů. Člověk píšící beletrii často promítá do psaní vlastní život a psaní mu pomáhá utřídit si myšlenky o sobě i lidech kolem něj. Tato terapeutická funkce vyplývá z principu využívaného v psychologii – o čem dokáže člověk psát, od toho získává určitý odstup. Kompetence sociální a personální také pracuje s odolností vůči mediálním tlakům, k čemuž může pomoci tvůrčí psaní ve chvíli, kdy se studenti seznámí (formou čtení nebo psaní) s fungováním médií a jejich specifickými projevy. Studenti by měli být v hodinách směřování k vzájemné úctě ke spolužákům při určitých situacích (například čtení a hodnocení textů).

Kompetence občanská je do tvůrčího psaní zahrnuta v podobě respektování názorů a zájmů druhých lidí, ale také ve vytváření svébytných kulturních prvků. Studenti vytvářejí na hodinách řadu uměleckých prací a porovnávají je se známějšími díly naší i zahraniční literatury. Za cenné v tomto případě považují, že studenti nejen vnímají kulturní prvky, ale také se je sami pokoušejí vytvářet.

Společné vazby s kompetencí k podnikavosti se týkají především konkrétních profesí, ve kterých mohou studenti v budoucnu pracovat a které se vážou k procesu tvorby. Během několika let na hodinách tvůrčího psaní zjistí, jestli jim vyhovuje typ kreativní práce, jestli je psaní baví a vyzkouší si řadu cvičení zaměřených na praktické využití práce s jazykem v zaměstnání. Přímo s podnikáním tvůrčí psaní samozřejmě nijak nepracuje

Vztah tvůrčího psaní k průřezovým tématům

Z průřezových témat má tvůrčí psaní tematicky nejbliže k Mediální výchově. V dnešní době začíná být stále důležitější vzdělávání v oblasti médií, která nás denně ovlivňují a přinášejí nám většinu informací o světě kolem nás. V hodinách českého jazyka a literatury však vzhledem k velkému rozsahu látky nutné k probrání nezbyvá na svět médií a jeho poznávání tolik prostoru. Podle navrženého tematického plánu tvůrčího psaní by se studenti pravidelně vzdělávali v oblasti publicistiky – především by poznávali specifika a charakteristiky jednotlivých publicistických žánrů. Rozumět těmto žánrům pak považují za klíčové vzhledem k vyhodnocení jejich každodenního přínosu.

V prvním ročníku by se studenti učili rozlišovat mezi zpravodajstvím a publicistikou. Dalším důležitým bodem pak je porozumět rozdílům mezi seriózní a bulvární novinářinou. První ročník je tak z pohledu výuky médií zaměřen na rozlišování základních sfér, které studenti při kontaktu s médii vnímají, ale často je od sebe nedokáží odlišit. Vhodné je samozřejmě do těchto úvodních hodin zařadit také problematiku nových médií – studenti se s nimi v rámci jejich životního stylu setkávají velmi často, a proto by jejich charakteristika neměla v základním přehledu médií chybět.

Druhý, třetí a čtvrtý ročník jsou v rámci tematického plánu tvůrčího psaní zaměřené hlavně na poznávání a zpracování konkrétních publicistických žánrů (reportáž, interview, recenze, sloupek, fejeton, editorial). Zároveň se zde klade důraz také na mluvené žánry (projev, proslov). Přestože se výuka soustředí na psaní a čtení vybraných publicistických žánrů, měly by být její cíle zároveň i obecnější – kritický přístup k médiím, práce s informacemi, rozlišování mediálních textů, využívání získaných informací, osvojování si řady aspektů spojených s fungováním mediálního světa.

Přímé spojitosti bychom mohli najít také mezi průřezovým tématem Environmentální výchova a tvůrčím psaním. Jako jeden z příkladů bych mohl uvést aktivitu z praktické části zaměřenou na *tvorbu příběhů z fotografií*, která vede studenty k pozornějšímu vnímání okolí, ve které žijí. Stejně tak psaní deníků a deníkových záznamů studenty směřuje k pozorování sociálního a kulturního prostředí, jež je obklopuje. Témata spojená s životním prostředím je také možné do aktivit tvůrčího psaní zahrnout v rámci nabízených možností při zadávání určitých forem. Problematika životního prostředí a jeho znečišťování se nabízí k zahrnutí do další z aktivit. V rámci *debatní soutěže* jsem začlenil

mezi výroky například – *globální oteplování je výmysl, příroda zabírá místo rozvoji civilizace, každá rodina by měla vlastnit pouze jedno auto*. Jak je v této aktivitě vysvětleno, studenti by se měli pokoušet o daných výrociích debatovat, přičemž si vždy vylosují, které stanovisko budou u výroku hájit.

Jedním z hlavních cílů tvůrčího psaní je kromě samotné tvorby celkový vývoj osobnosti studentů. „Rozvoj tvůrčích schopností jedince je součástí formování jeho celé osobnosti. Tvůrčí činnost je chápána jako konstruktivní produkce nových, hodnotných a eticky nezávadných produktů.“¹² Během procesu tvorby studenti poznávají vlastní pocity, které se promítají do psaní. Mnohokrát jsem během hodin zaznamenal názory studentů, že se pro ně psaní stává určitou formou duševní rehabilitace – používají například při psaní deníku a prozaických textů metodu asociativního psaní, která jim pomáhá utřídit si myšlenky v hlavě nebo zvládat stresové situace. Stejně tak si studenti zaznamenávají své sny. Z tohoto pohledu se tvůrčí psaní může stát jednou z forem psychoterapie. Dalším pozitivním důsledkem tohoto předmětu může být i to, že si studenti uvědomují svou jedinečnost v rámci kolektivu, jelikož jednotlivé výsledné práce se od sebe značně liší v celkovém jejich pojetí. V rámci čtení hotových prací nabízí tvůrčí psaní možnost častého hodnocení výsledků z pohledu ostatních studentů ve třídě, ale také sebehodnocení jednotlivých studentů je velmi důležité. Během čtení prací získávají studenti potřebnou sebedůvěru pro zvládání stresových situací. Tvůrčí psaní je navíc předmětem otevřeným skupinové práci studentů, jak je ukázáno na některých přípravách v druhé části diplomové práce. Toto všechno souvisí s průřezovým tématem Osobnostní a sociální výchova, se kterým je tvůrčí psaní propojeno v mnoha ohledech.

Samozřejmě je možné najít spojitosti tvůrčího psaní i s dalšími průřezovými tématy. Myšlení v evropských a globálních souvislostech jsem opět propojil v praktické části s *debatní soutěží*. Dobře zapojit se dá toto průřezové téma v případě práce s *cestopisem* – studenti mohou debatovat, ale i psát o evropských a světových městech, které navštívili nebo by je chtěli v budoucnu navštívit, diskutovat je možné také o jednotlivých předsudcích, které se k zahraničním zemím tradičně vážou. V rámci aktivity *objevování civilizací* zase studenti pronikají blíže k celkovému fungování společností a formují ve svém psaní vlastní kultury. Podobné vztahy bychom našli také mezi navrženou výukou

---

¹² Fišer 2001, s. 17.

tvůrčího psaní a průřezovým tématem Multikulturní výchova – studenti si během čtení zřetelně uvědomují, jaké odlišnosti se projevují v jejich textech, a vnímají jedinečnost a individualitu každého z nich.

Praktická část

Praktická část se zaměřuje na konkrétní aktivity v hodinách tvůrčího psaní. Z formálního hlediska se dělí na popisy jednotlivých hodin a přípravy pro studenty a vyučující.

Nejdříve je vždy hodina popsána – v krátkém úvodu ke každé aktivitě jsem nastínil, jak vznikl nápad na její realizaci a jak se aktivita váže k teoretické části (z jakého pojetí tvůrčího psaní vychází, kam ji řadím v rámci navrženého tematického plánu a jaké má vazby na RVP). Dále je uvedena časová dotace, která by měla být aktivitě věnována. Poslední dvě části tvoří popis průběhu hodiny a reflexe hodiny z pohledu vyučujícího, včetně zprostředkované reflexe studentů.

Po popisu hodiny následuje výukový materiál s ní spojený. Graficky jsem jej oddělil od popisu hodiny kurzivou. Výukový materiál je většinou připravený v podobě vhodné pro tisk, přesto doporučuji zájemcům o jeho využití zamyslet se nad vhodností takto připraveného materiálu vzhledem k úrovni cílové skupiny studentů. V některých případech je výukový materiál vyplněný také pro vyučující, aby věděli odpovědi na položené otázky.

Tvorba příběhů z fotografií

Podnětem k tvorbě této aktivity byly neobvyklé situace, které jsem během jednoho dne zachytil. Napadlo mě s vytvořenými fotografiemi dál pracovat a začlenit je do výuky tvůrčího psaní s tím, že by aktivita vedla studenty k větší vnímavosti vůči realitě.

Z hlediska tematického plánu řadím aktivitu do prvního ročníku, kdy se studenti poprvé setkávají s prózou a psaním příběhů.

Jak už jsem popsal v teoretické části, aktivita je tematicky úzce propojena s Environmentální výchovou vzhledem k jejímu dílčímu cíli (větší pozornosti věnované svému okolí).

Časová dotace:

tři vyučovací hodiny

Průběh hodiny:

V první fázi této aktivity studenti vymýšlí otázky, které je napadnou v souvislosti s rozdanými obrázky. Jedná se o dvě fotografie nezvyklých situací, které se mohou člověku stát. Každý se pokusí vymyslet alespoň deset otázek.

Příklady otázek spojených se situacemi:

Obrázek a) – Jaký objekt je postavený na chodníku? Kdo ho tam odtáhl? Jaký měl důvod nechat ho venku? Co se skrývá uvnitř objektu? A kdo ho odsud odnese?

Obrázek b) – Čí jsou to boty? Kdo je měl naposledy na nohou? Proč si je vyzul? A proč zrovna na tomto místě? Odešel ten člověk bosý? A kam?

Po vytvoření otázek si je studenti ve dvojicích vymění a pokusí se vymyslet zajímavé odpovědi na to, co zajímalo ohledně obrázků jejich spolužáka. Studenti takto uvažují o předložených situacích a vzájemně rozvíjí své nápady.

Dále přichází individuální práce, při které mají studenti za úkol vytvořit příběh inspirovaný obrázky. Příběh by měl zároveň vycházet z odpovědí na vymyšlené otázky.

Reflexe hodiny:

Cílem této aktivity je mimo jiné to, aby studenti více vnímali své okolí, zajímali se o dění kolem sebe, nepřehlíželi každodenní situace. I během běžné cesty domů se mohou stát nevhodní věci, které stojí za pozornost. Větší vnímavost vůči světu kolem sebe je zároveň jedním z důležitých předpokladů schopnosti lépe psát.

Myšlenka aktivity také spočívá v tom, že za vším se skrývá určitý příběh a každý student může v dané situaci objevit zcela jiný. Přestože fotky zabírají zcela obyčejné věci (boty, lednici), získávají tyto objekty v konkrétní situaci svou poetiku a mohou přimět člověka k zamyšlení.

Tvorba příběhů z fotografií – příprava na hodinu

obrázek a)

obrázek b)

Tvorba příběhů podle „generátoru“

O této metodě jsem se doslechl na semináři tvůrčího psaní během studií na Literární akademii. Na základě popisu aktivity od profesora Davida Jana Novotného jsem vytvořil vlastní tabulku („generátor“) pro výuku na střední škole.

Stejně jako u předchozí aktivity doporučuji i tuto začlenit do výuky tvůrčího psaní v prvním ročníku.

Časová dotace:

tři vyučovací hodiny

Průběh hodiny:

V tomto případě se studentům na začátku hodiny tabulka nerozdává. Mají si pouze zcela náhodným způsobem vybrat čísla, která v tabulce odpovídají jednotlivým kategoriím, které později využijí ve svém příběhu. U každé z daných kategorií (postava, prostředí, věta, téma) studenti vybírají jiné číslo. To znamená, že vybírají celkem čtyřikrát. Ke kategorii postavy vyučující doplní, že vybraná postava může být mužského i ženského rodu, přestože v tabulce je pro zjednodušení zapsána pouze v mužském tvaru. Další doplnění se týká vět, které nemusí být zcela v přesném tvaru (může se pozměnit například osoba u sloves).

Ve chvíli, kdy mají všichni studenti vybrané kategorie pro své psaní, začíná proces tvorby příběhů.

V poslední fázi se všechny vytvořené příběhy přečtou. Před samotným čtením je dobré, aby student připomenul, jaké prvky měl pro své psaní už dané. Ostatní studenti po dočtení hodnotí, jestli se každému studentovi povedlo naplnit původní zadání, nebo se od něj jakýmkoliv způsobem odchýlil. Zároveň by studenti mohli sebereflexivně zhodnotit, jak se jim pracovalo s předem určenými kategoriemi (zda jim to psaní příběhu ulehčovalo, nebo naopak měli problém takto zadaný příběh utvořit).

Reflexe hodiny:

Tuto tabulku („generátor“ příběhů) si může každý vyučující vytvořit podle svých představ. Na základě zpětné vazby od studentů jsem svou tabulku několikrát upravoval. Původně jsem měl například u každé postavy nějaký přívlastek, který danou postavu

charakterizoval. Studentům ale vybrané přívlastky často nekorespondovaly s jejich tvůrčím záměrem, proto jsem je vyškrtl a nechal pouze postavy zastupující určitá povolání, záliby nebo společenská postavení.

Generátor také může obsahovat mnohem více prvků (podle počtu studentů ve třídě), ale také více kategorií, které musí studenti ve svých příbězích použít. V několika proběhlých hodinách jsem zjistil, že s každou další kategorií měli studenti větší problém příběh utvořit, případně se jejich zápletky stávaly zbytečně krkolomnými.

Zajímavé na této hodině jsou vždy závěrečné diskuze, jestli člověka předem dané prvky v tvorbě příběhu (ale obecně i čehokoliv jiného) spíše omezují, nebo jsou určitým impulzem, který tvorbu posouvá dál. Přestože si studenti zpočátku stěžují na vybraná omezení, která si na začátku první vyučovací hodiny vyberou, většinou až překvapivě rychle dostanou nápad, jak příběh zpracovat. Závěrečná hodnocení tak spíše vyznívají ve prospěch tabulky jako pomocného aparátu, důležité inspirace a zajímavého podnětu pro tvorbu příběhu.

Tvorba příběhů podle „generátoru“ – příprava na hodinu

	<i>postava</i>	<i>prostředí</i>	<i>věta</i>	<i>téma</i>
1	<i>listonoš</i>	<i>ložnice</i>	<i>Zvedni ten telefon.</i>	<i>první polibek</i>
2	<i>úředník z ministerstva</i>	<i>náměstí</i>	<i>Dneska bude hezky.</i>	<i>strach</i>
3	<i>děchodce</i>	<i>kavárna</i>	<i>Na tvém místě bych to nedělal.</i>	<i>dokončení školy</i>
4	<i>miliardář</i>	<i>Mars</i>	<i>Spi sladce.</i>	<i>loučení</i>
5	<i>rytíř v brnění</i>	<i>laboratoř</i>	<i>Než začneme, bude pomalu konec.</i>	<i>smrt</i>
6	<i>barman</i>	<i>diskotéka</i>	<i>Neumím číst a psát.</i>	<i>hledání identity</i>
7	<i>motorkář</i>	<i>přístav</i>	<i>Ukončete nástup, dveře se zavírají.</i>	<i>životní trauma</i>
8	<i>prezident</i>	<i>střecha</i>	<i>Za devatero horami...</i>	<i>posedlost</i>
9	<i>lovec lebek</i>	<i>hřbitov</i>	<i>I já se moc těším!</i>	<i>pomsta</i>
10	<i>sportovec</i>	<i>hradby</i>	<i>Každý je svého štěstí strůjcem.</i>	<i>překonání překážek</i>
11	<i>pohádková bytost</i>	<i>cirkus</i>	<i>Chce někdo sůl?</i>	<i>žárlivost</i>
12	<i>kovboj</i>	<i>koupaliště</i>	<i>Nechal se zbytečně unést.</i>	<i>nečekané setkání</i>
13	<i>robot XB-1</i>	<i>park</i>	<i>Jako v nebi, tak i na zemi.</i>	<i>láska</i>
14	<i>plavčík</i>	<i>maringotka</i>	<i>Šlápnul vedle.</i>	<i>nerozhodnost</i>
15	<i>doktor</i>	<i>pítevna</i>	<i>Na tu chvíli čekali dlouho.</i>	<i>vydírání</i>

Povídka

Povídka je jedním ze stěžejních žánrů prózy 19. a 20. století. Studenti se s ní často setkávají při vlastní četbě, zároveň se tento žánr pokoušejí sami vytvořit. Z těchto důvodů jsem povídku věnoval během sestavování tematického plánu tvůrčího psaní větší pozornost a zařadil ji do výuky v třetím ročníku. Psaní povídek během hodin tvůrčího psaní vychází z žánrového pojetí předmětu.

Časová dotace:

čtyři vyučovací hodiny

Průběh hodiny:

Každý student dostane od vyučujícího níže přiloženou stránku s naskenovanými vstupenkami, úctenkami a jízdenkami. Po prohlédnutí všech obrázků následuje diskuze, co tato stránka může zobrazovat.

Vstupenky, úctenky a jízdenky zde zastupují určité životní situace a zážitky – cestu vlakem z Brna do Břeclavi, cestu metrem, návštěvu kina a výstavy, projížďku po lanové dráze v San Marinu, zakoupení nanuků. Člověk se může dozvědět z některých obrázků i další informace – kolik lidí se daného zážitku zúčastnilo, kolik peněz to stálo, kdy a kde se to odehrálo, co se během té doby vypilo a snědlo.

Studenti si na základě daných informací představí konkrétní situaci. Vyberou si jeden z obrázků představující určitý zážitek a o tomto zážitku sepiší povídku.

Před tvorbu vyučující seznámí studenty se znaky povídky, pokud je ještě neznají. Při charakteristice žánru v hodinách vycházím z *Encyklopedie literárních žánrů*¹³. Po dočtení všech vytvořených textů studenti diskutují, zdali skutečně šlo ve všech případech o povídky.

Reflexe hodiny:

Jedním z problémů při tvorbě povídky na střední škole je častá záměna tohoto žánru za slohový útvar vypravování, který studenti znají ze základní školy. Studenti často při psaní dlouze vysvětlovali, co postava v průběhu dne zažila, aniž by se konkrétní situace nějak

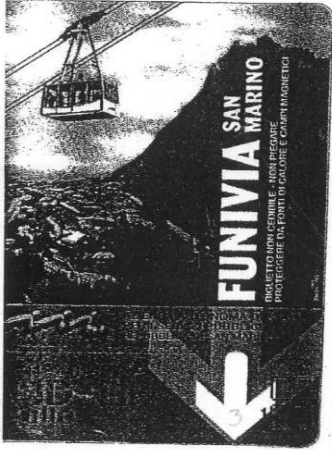
---

¹³ Mocná a kol. 2004.

vázaly k smyslu samotné povídky. Mnoho nezdarů s tvorbou povídky mě nakonec přivedlo k vytvoření stránky s konkrétními zážitky, aby se příběh studentů skutečně vázal k jednomu vybranému momentu a neodbíhal stále pryč.

Tato aktivita vzhledem k náročnosti zpracování zabere několik vyučovacích hodin. Za důležité považuji přečtení všech textů a společnou reflexi, jestli daný text splňuje rysy povídky.

Povídka – příprava na hodinu

nfa Archivní promítáč s/n PONREPO
v Btu Konvík
Bartolomějská 11, Praha 1
tel.: 226 211 866

Rada 3 Sedadlo 9

09.03.11 Vpravo 17:30
Moje reinkarnace

79.00+1.00 Kč

CENA VSTUPENKY
VČETNĚ PŘÍPLATKU
NA STÁTNÍ FOND ČESKÉ REPUBLIKY
PRO PŮPORY A ROZVOJ
ČESKÉ KINEMATOGRAFIE

Handwritten notes:
 1. 11.11.11
 2. 11.11.11
 3. 11.11.11
 4. 11.11.11
 5. 11.11.11
 6. 11.11.11

ČD České dráhy

1154 *0809-491 FN0382 UPOK001057

19.04.14 05:32 Praha hl.n.

Základní Osob: 1 Trida: 2
jedenosměrná Km: 59

Z: Brno hl.n.
Do: Brno hl.n.
Přes: Brno-Horní Heršpice, Šakvice, Zaječí

Platí od: 19.04.14
do: 20.04.14

Jízdu nutno nastoupit 1.den platn.

Cena: Kč 87,-
Hotově

ČD, a.s. DIČ: CZ70594226
ČD 073524133

for Contemporary Art

4223

cena / price 60 Kč

www.doxprague.org, www.facebook.com/DOXPrague.cz

ENKEL 2 ZONER
Enkelbiljett

V

English Heritage
Old Sarum Castle, Salisbury
Telephone Number 01722 335398
VAT Number GB 654 0615 50

15082000000	
Ice Lolly Ribena Blackcurrent	1.30
63071000000	
Ice Lolly Fruit Shoot Orange	1.30
Sub Total	2.60
SALE TOTAL	2.60
Cash	3.00
CHANGE	
Cash	0.40*

00469 001 083996 07452 22/07/14 15:22:48
Assistant Name: Olivia

For membership

Poezie – doplnění básní

Poezie jako literárního druhu se studenti většinou obávají – mají před ní určitý respekt, čtou poezii méně než prózu. S rozhovorů v úvodu hodin vyplývalo, že je studentům poezie vzdálená a nechtějí se jí příliš věnovat.

Vynechat ji v tematickém plánu a věnovat se jen próze a dramatu by nebylo vzhledem k jejímu důležitému postavení v literatuře vhodné, proto jsem se snažil vytvořit takové přípravy, které by studenty bavily i přes počáteční nechuť věnovat se poezii.

Jedním z nápadů bylo vybrat výrazné existující básně a vynechat jejich vybrané verše, které by studenti podle svého uvážení a nápadu sami doplnili. Výběr konkrétních básní, se kterými se bude v hodinách pracovat, bych nechal vždy na vyučujícím.

Z pohledu tematického plánu tato aktivita patří na konec prvního ročníku, kdy se v plánu poprvé objevuje poezie.

Časová dotace:

jedna vyučovací hodina

Průběh hodiny:

Studenti obdrží list s několika existujícími básněmi, které mají vynechané verše. Jejich úkolem není zjistit, co skutečně patří na vynechaná místa, ale naopak vytvořit novou báseň doplněním vlastních veršů.

Studenty jsem neomezoval tím, že by museli dodržet rým, který v těchto existujících básních autor používal. Ani žádné další omezení (například v podobě dodržení určitého rytmického schématu) studenti nedostali.

Po doplnění veršů všemi studenty doporučuji vzájemné porovnání vytvořených textů ve dvojicích a diskusi nad texty. V závěrečné fázi hodiny pak může vyučující rozdat do dvojic kompletní text od autora, aby mohli srovnat vlastní nápady a autorovu tvorbu.

Reflexe hodiny:

Výběr konkrétních básní pro tuto aktivitu jsem několikrát během dvou let vyučování pozměnil na základě zpětné vazby od studentů. Původně jsem pracoval s básní Variace na renesanční téma od Václava Hraběte – tato báseň se mi zdála vhodná, protože se studenti

mohli po vynechání určitých pasáží vyjadřovat, co pro ně znamená láska, a přirovnávat ji k libovolným věcem, stejně tak se mohli vyjadřovat k lidskému životu. Na základě jejich vazby jsem si ale uvědomil, že báseň často znají z jejího hudebního zpracování, které nazpíval Vladimír Mišík. Tím, že už báseň znali, byli natolik ovlivněni, že už nedokázali vymyslet vlastní verše a jejich přirovnání se příliš podobala originálu. Jedním z kritérií pro výběr textu k této aktivitě tedy může být i známost básně.

Nakonec jsem v této aktivitě využil básní Františka Gellnera – studenti je většinou neznají a tyto básně mají velmi expresivní obsahy ladící s náladami dospívajících lidí.

Studenty na aktivitě baví srovnávání textů se svými spolužáky, ale také závěrečné porovnání s autorovým kompletním textem. Setkal už jsem se také s jednou negativní reakcí, kdy studentka upozorňovala na to, že nechce jakkoliv kazit už existující básně vlastními (pro ni nedokonalými) verši.

Poezie – doplnění básní – příprava na hodinu

Už se mi k smrti protiví

Už se mi k smrti protiví

.....

Už se mi k smrti protiví

.....

Nejlépe bylo by přetřhnout

.....

minulost svoji zavrhnout,

.....

.....

.....

stesek svého srdce přehlušit

.....

Nejlépe bylo by vzdálit se

.....

.....

a sám sobě se ztratit.

Perspektiva

Má milá rozmilá, neplakej!

Život .....

Dnes .....

.....

Zejtra, ...

..... do rakví.

To je teď celá moudrost moje

To je teď celá moudrost moje:

.....

za nocí vnikat do snů žen

.....

pískat si, jak mi zobák narost,

.....

svůj život rychle utratit,

.....

Kaligramy

Hodina zaměřená na kaligramy vychází z žánrového pojetí tvůrčího psaní. Její důležitost vidím v propojování výtvarného umění s literaturou a v rozvíjení představivosti. Zároveň jde o formu přiblížení často nepopulární poezie studentům jinou formou. Aktivitu jsem zařadil do výuky tvůrčího psaní na konci druhého ročníku.

Časová dotace:

jedna vyučovací hodina

Průběh hodiny:

Výchozím bodem v této hodině psaní jsou rozdané listy s kaligramy od Apollinaira. Studenti obdrží kaligramy v originálním jazyce a pokusí se vysvětlit několik otázek, které jsou součástí listu, a také splnit první úkol. Mají se pokusit odhadnout význam textu a napsat vlastní větu, která by místo původního textu mohla tvořit kaligram.

Poté, co všichni přednesou své nápady, přečte vyučující oficiální překlad kaligramu do českého jazyka a může se rozvinout diskuze o společných prvcích mezi nápady studentů a skutečným významem kaligramu. Na základě přečtených překladů a reflexe jednotlivých výtvorů zkusí studenti vysvětlit, jaké jsou charakteristické znaky kaligramu. Co se jim nepodaří vysvětlit, doplní vyučující.

Dalším krokem hodiny je tvorba vlastního kaligramu u každého studenta. Pokud by vyučující chtěl zadání studentům ulehčit, může na list načrtnout několik různých tvarů a předmětů, do kterých už by studenti pouze psali text.

Na závěr ukáží všichni svůj vytvořený kaligram, přečtou jeho text a pokusí se vysvětlit, jaký je přesný vztah mezi textem a výsledným kaligramem a jaké cesty vedly k jejich nápadu.

Reflexe hodiny:

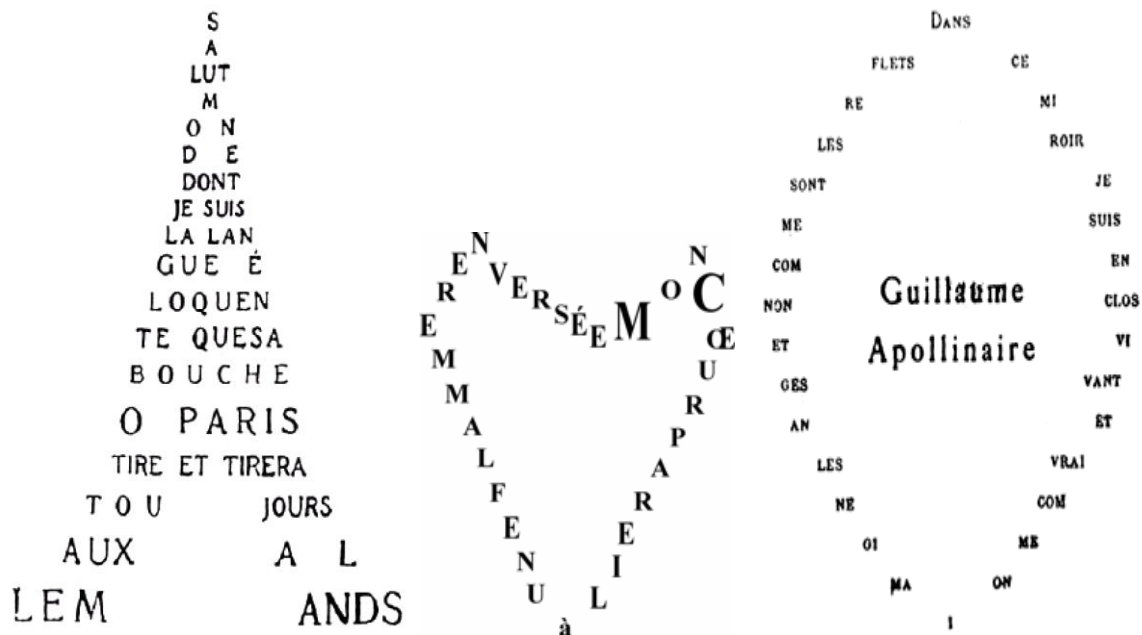
Hodina zaměřená na kaligramy mi připadá užitečná z pohledu propojování různých rovin umění a také myšlení. Někteří studenti postupují při tvorbě kaligramu tak, že si nejdříve napíší určitou báseň, kterou se pak snaží ohýbat do předem promyšleného tvaru. Jiní studenti zase nejdříve načrtnout na papír výsledný tvar a posléze do něj vpisují text. Nedá se říct, že by jeden z postupů přinášel lepší výsledky než druhý.

Zajímavou se také jeví úvodní část aktivity, kdy si obvykle studenti vykládají tvar i obsah kaligramů zcela jiným způsobem, který ale dává smysl a je svébytnou interpretací něčeho, co nedokáží přeložit. Nejčastěji se studenti významově mýlí v případě kaligramu, který představuje zrcadlo nebo odraz básníka a jeho tvorby.

V prvních hodinách práce s kaligramy jsem studentům ve druhém úkolu předkreslil tvary kaligramů, kam měli dosazovat text, ale na základě zpětné reflexe jsem pochopil, že by si raději vytvořili kompletně nový kaligram podle aktuálního nápadu, na který přišli během hodiny.

Doporučuji do hodiny také začlenit *Antikódy* od Václava Havla, protože mají s tématem mnoho společného, ale zároveň jej posouvají do graficky a textově hravější roviny.

Kaligramy – příprava na hodinu

a) *Reflexe existujících kaligramů*

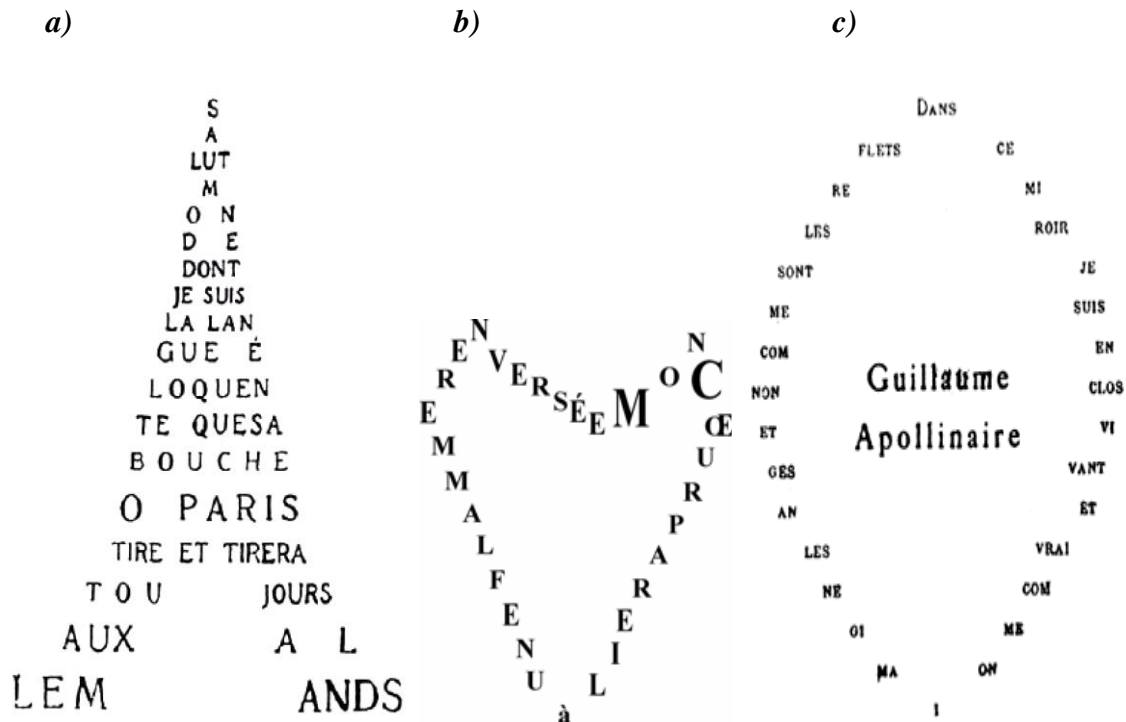
Jaké pocity ve vás jednotlivé kaligramy vzbuzují?

Jaké předměty myslíte, že zastupují?

Co je významem textu? Zkuste odhadnout smysl nepřeloženého textu a své nápady запиšte na papír.

b) *Pokuste se vytvořit vlastní kaligram na libovolné téma.*

Kaligramy – příprava na hodinu pro vyučující

a) *Bud' zdrav, světe, jehož já jsem výmluvným jazykem, který tvá ústa, ó Paříži, vyplazují a budou vyplazovat věčně na Němce.*

b) *Mé srdce podobné převrácenému plamenu.*

c) *Zde v tomto zrcadle jsem uzavřen živý a pravý tak jak si představujeme anděly a ne jakoby to byly odrazy.*

Cestopis

Při vytváření této aktivity jsem dlouho vybíral vhodné texty do úvodní fáze čtení cestopisu. Nakonec jsem se rozhodl použít části cestopisů Karla Čapka zobrazující známé evropské metropole nejen kvůli umělecké působivosti textů, ale také kvůli možnosti s texty rozmanitě didakticky pracovat.

Aktivita je zařazena v tematickém plánu do druhého ročníku kvůli své souvislosti s literárním časoprostorem a vychází z průřezového tématu Multikulturní výchova.

Časová dotace:

čtyři vyučovací hodiny

Průběh hodiny:

Na začátku aktivity studenti obdrží pracovní list s texty o různých městech. Všechny texty se společně nahlas přečtou a následuje určování měst, jak je naznačeno v prvním úkolu pracovního listu – studenti se snaží uhodnout slavné metropole podle indicií, které se v textech objevují. Pokud vysloví domněnku, že se jedná právě o toto město, měli by ji vzápětí vysvětlit. Dále vyučující prochází se studenty všechny otázky a úkoly, které se k textům vztahují. Správné výsledky, v tomto případě jméno autora textů, doplněné věty a názvy měst, o kterých texty pojednávají, jsem připojil na zvláštní list pro vyučující.

Po této úvodní části by mělo následovat několik tvůrčích aktivit – studenti mají popsat místo, kde žijí, v různých dobách (každý si vybírá pouze jedno časové období). Po přečtení textů následuje vystižení místa u nás nebo v zahraničí, které studenty na cestách z jakéhokoliv důvodu zaujalo. A poslední psaní se týká libovolného místa, které je zaujme během následujících dní (do další hodiny tvůrčího psaní).

Závěrečné zhodnocení může směřovat k porovnání vytvořených textů s úvodními pasážemi z díla Karla Čapka. V čem se přečtené texty odlišovaly? Dále je možné zakončit tyto hodiny obecnou charakteristikou cestopisu – čím se tento žánr vyznačuje a jestli texty studentů s tímto žánrem korespondují.

Reflexe hodiny:

Na úvod této aktivity se vyučujícím nabízí možnost přinést celou řadu různých cestopisných textů (nemusí to být pouze Karel Čapek, který se žánru věnoval). Také je

možné jednotlivé tvůrčí úkoly pozměnit nebo obohatit. Jako jedna z možností se například nabízí donést fotografie různých měst a míst – studenti pak mohou hádat, o která místa jde, podle promítaného obrazového materiálu. Zároveň by pak tyto fotky mohly posloužit jako výchozí body tvůrčí práce – každý ze studentů by si vybral jednu fotku a snažil by se popsat atmosféru daného místa.

Co se týká prvních otázek zaměřujících se na texty, studenti většinou dokáží uhodnout evropská města, přestože mnohokrát tipují jiná. V některých hodinách trefili také autora textů, přestože mu přisuzovali pouze jeden úryvek (Karel Čapek se zdá být v českém kontextu známým autorem cestopisů). Při popisu místa, kde studenti žijí, posunutého na časové ose, se objevovaly na hodinách ve velké míře apokalyptické vize, jak naše civilizace jednou skončí. Popis svého bydliště v minulosti si žádný student bohužel nevybral. Zajímavé byly texty z posledního úkolu, kdy se studenti nejčastěji snažili vystihnout atmosféru různých částí Prahy, kde se během týdne pohybovali. Tyto texty obsahovaly pasáže zaměřené kriticky vůči vzhledu vybraných míst i pasáže rozebírající společenské poměry v Čechách.

Cestopis – příprava na hodinu

a)

Vzpomínám s hrůzou na den, kdy mne poprvé dovezli do _____. Nejdřív mne vezli vlakem, pak běželi nějakými nesmírnými zasklenými halami a strčili mne do mřížové klece, jež vypadá jako dobytčí váha; to je lift, a jelo to dolů ošklivou pancéřovou studní, načež mne vytáhli a prchali křivolakými podzemními chodbami; bylo to jako hrozný sen. Pak tam byl takový tunel nebo kanál s kolejemi, a tam přiletěl bručící vlak; hodili mne do něho, a vlak letěl dál, a bylo tam těžké a plesnivé dusno, patrně z blízkosti pekla; načež mne znovu vyndali a běželi novými katakombami až k pohyblivým schodům, jež rachotí jako mlýn a ženou se do výše i s lidmi; říkám vám, je to jako horečka. Pak ještě několik chodeb a schodišť, a přes můj odpor mne vyvedli na ulici, kde mi kleslo srdce. Bez konce a přerušeni se sune čtyřnásobný pás vehiklů: busy, supající mastodonti řítící se ve stádech s hejny lidiček na zádech; předoucí auta, náklady, parní mašiny, cyklisti, busy, busy, letící smečka aut, běžící lidé, traktory, ambulance, lidé šplhající jako veverka na střechy busů, nové stádo motorových slonů, tak, a teď to všechno stojí, mručící a drnčící přival, a nemůže to dál; ale ani já nemohu dál, vzpomínáje na hrůzu, kterou tehdy ve mně vzbudila představa, že musím přeběhnout na druhou stranu ulice.

b)

Dnešní _____ slyne jako město lehkomyšlné, ba prý i prostopášné; proto také je jí věštěn špatný konec. Mají tam totiž jízdni sochu jednoho krále; a protože ta socha je z olova, proseděl se trochu ten olověný kůň pod olověným panem králem a jeho břicho se pomalu a stále blíží k zemi. Až prý se to břicho dotkne podstavce, nastane zkáza _____. A skutečně jsem viděl pod tou sochou sedět na lavičkách staré a mladší lidi dlouho do noci; snad čekali na to znamení zkázy.

c)

_____ sám je čilé, úhledné a patrně hodně bohaté město: má spoustu bronzových králů, cyklistů a pěkných, nohatých děvčat a chlapíků téměř vesměs v nadživotní velikosti; je to dokonalá rasa, ale nemají na to žádnou rasovou teorii. Většinou vysocí a světlovlasí lidé širokých ramen a úzkých boků; a hlavně tiší. Tady nezatroubí auto a nezakleje šofér; dávej každý pozor na sebe i na druhé, pozdrav a nedělej rámus. Dále je tu královský zámek

jako ohromné kvadratické těžítko nad mořem; Bellmanův sklep, kde se podnes dobře jí a pije na památku básníka epikurejce; v Djurgardenu staré duby, rostoucí na památku téhož Bellmana; na Skansen staré chalupy a větrníky, převezené sem ze všech končin (...)

d)

Oiga, camarero, una copita de Fundador. Slyšte, caballeros, tady se mi zalíbilo; tolik lidí, hluk, který není vřava, veselá zdvořilost, půvab; všichni tady jsme kavalíři, šupák i guardia, já i metař, všichni jsme urození, pročez ať žije jižní rovnost! Madrileñas! vy krásné a nosaté ženy v černých mantilách s černými kukadly, jak důstojně se nesete ve svém polozahalení; señoritas s černookými maminkami, maminky a jejich niños s malými a kulatými hlavičkami, podobné loutkám, tátové, kteří se nestydí za svou lásku k dětem, babičky s růženci, dobráci s tváří loupežníků, páni žebráci, páni se zlatými zuby, páni kolportéři, samí caballeros; jasný a hlasitý dav, který se baví a fláká v dobromyslném allegru.

e)

Ten pseudohistorický výklad dělám proto, abych se nemusil stydět, řeknu-li, že se mně _____ celkem nelíbí. Ani Forum Romanum, ani strašná cihlová rozvalenina Palatinu, aniž co jiného vyvolalo ve mně posvátné city; ty maniakální rozměry term a paláců a cirků, ta divná vášeň stavět pořád kolosálněji, pořád extenzivněji, to je ta pravá barokní posedlost, jež později hnala Pavla V., aby zkazil Petrský chrám.

Otázky a úkoly

1. Každý z textů popisuje jedno evropské hlavní město. Pokuste se uhodnout, o která města se jedná. Proč se domníváte, že se jedná právě o tato města?
2. Jak se vám jednotlivé texty líbí?
3. V jaké době byl každý text asi napsán? Z čeho tak usuzujete?
4. Kolik autorů se podle vás podílelo na napsání těchto pěti textů.
5. Dokázali byste přijít na jména autorů? Co o nich víte?
6. Najděte slova, která jsou pro vás neobvyklá a kterým možná zcela nerozumíte.
7. Která velká města jste navštívili? Kde se vám líbilo/nelíbilo? Proč?

Nápady na tvořivé úkoly

- Napište odstavec vystihující atmosféru místa,*
- a. kde žijete (v současné podobě / před sto lety / za sto let),
  - b. které jste navštívili,
  - c. na němž se právě nacházíte (při psaní venku mimo školu).

Cestopis – příprava na hodinu pro vyučující

Karel Čapek – Anglické listy (1924)

a) Londýn

Vzpomínám s hrůzou na den, kdy mne poprvé dovezli do Londýna. Nejdřív mne vezli vlakem, pak běželi nějakými nesmírnými zasklenými halami a strčili mne do mřížové klece, jež vypadá jako dobytčí váha; to je lift, a jelo to dolů ošklivou pancéřovou studní, načež mne vytáhli a prchali křivolakými podzemními chodbami; bylo to jako hrozný sen. Pak tam byl takový tunel nebo kanál s kolejemi, a tam přiletěl bručící vlak; hodili mne do něho, a vlak letěl dál, a bylo tam těžké a plesnivé dusno, patrně z blízkosti pekla; načež mne znovu vyndali a běželi novými katakombami až k pohyblivým schodům, jež rachotí jako mlýn a ženou se do výše i s lidmi; říkám vám, je to jako horečka. Pak ještě několik chodeb a schodišť, a přes můj odpor mne vyvedli na ulici, kde mi kleslo srdce. Bez konce a přerušení se sune čtyřnásobný pás vehiklů: busy, supající mastodonti řítící se ve stádech s hejny lidiček na zádech; předoucí auta, náklady, parní mašiny, cyklisti, busy, busy, letící smečka aut, běžící lidé, traktory, ambulance, lidé šplhající jako veverky na střechy busů, nové stádo motorových slonů, tak, a teď to všechno stojí, mručící a drnčící přívál, a nemůže to dál; ale ani já nemohu dál, vzpomínaje na hrůzu, kterou tehdy ve mně vzbudila představa, že musím přeběhnout na druhou stranu ulice.

Karel Čapek – Cesta na sever (1936)

b) Kodaň

Dnešní Kodaň slyne jako město lehkomyšlné, ba prý i prostopášné; proto také je jí věštěn špatný konec. Mají tam totiž jízdní sochu jednoho krále; a protože ta socha je z olova, proseděl se trochu ten olověný kůň pod olověným panem králem a jeho břicho se pomalu a stále blíží k zemi. Až prý se to břicho dotkne podstavce, nastane zkáza Kodaně. A skutečně jsem viděl pod tou sochou sedět na lavičkách staré a mladší lidi dlouho do noci; snad čekali na to znamení zkázy.

Karel Čapek – Cesta na sever (1936)

c) Stockholm

Stockholm sám je čilé, úhledné a patrně hodně bohaté město: má spoustu bronzových králů, cyklistů a pěkných, nohatých děvčat a chlapíků téměř vesměs v nadživotní velikosti; je to dokonalá rasa, ale nemají na to žádnou rasovou teorii. Většinou vysocí a světlolasi lidé širokých ramen a úzkých boků; a hlavně tiší. Tady nezatroubí auto a nezakleje šofér; dávej každý pozor na sebe i na druhé, pozdrav a nedělej rámus. Dále je tu královský zámek jako ohromné kvadratické těžitko nad mořem; Bellmanův sklep, kde se podnes dobře jí a pije na památku básníka epikurejce; v Djurgardenu staré duby, rostoucí na památku téhož Bellmana; na Skansen staré chalupy a větrníky, převezené sem ze všech končin (...)

Karel Čapek – Výlet do Španěl (1930)

d) Madrid

Oiga, camarero, una copita de Fundador. Slyšte, caballeros, tady se mi zalíbilo; tolik lidí, hluk, který není vřava, veselá zdvořilost, půvab; všichni tady jsme kavalíři, šupák i guardia, já i metař, všichni jsme urození, pročez ať žije jižní rovnost! Madrileñas! vy krásné a nosaté ženy v černých mantilách s černými kukadly, jak důstojně se nesete ve svém polozahalení; seňoritas s černookými maminkami, maminky a jejich niños s malými a kulatými hlavičkami, podobné loutkám, tátové, kteří se nestydí za svou lásku k dětem, babičky s růženci, dobráci s tváří loupežníků, páni žebráci, páni se zlatými zuby, páni kolportéři, samí caballeros; jasný a hlasitý dav, který se baví a fláká v dobromyslném allegru.

Karel Čapek – Italské listy (1923)

e) Řím

Ten pseudohistorický výklad dělám proto, abych se nemusil stydět, řeknu-li, že se mně Řím celkem nelíbí. Ani Forum Romanum, ani strašná cihlová rozvalenina Palatinu, aniž co jiného vyvolalo ve mně posvátné city; ty maniakální rozměry term a paláců a cirků, ta divná vášeň stavět pořád kolosálněji, pořád extenzivněji, to je ta pravá barokní posedlost, jež později hnala Pavla V., aby zkazil Petrský chrám.

Objevování civilizací

Nápad na tuto aktivitu jsem dostal během četby *Brodiovy zprávy* od Jorgeho Luise Borgese, kde je antropologickým (či antropologicky parodickým) způsobem popsána jedna neznáma civilizace. Vybral jsem z textu pasáže, které se věnují popisu civilizace, a na základě toho sestavil tabulku, která ve svých jednotlivých bodech reflektuje způsoby popisu různých kmenů a civilizací.

Vzhledem k tematickému plánu jsem hodinu zasadil do výuky tvůrčího psaní ve druhém ročníku, kdy studenti poznávají skrz tvorbu možnosti literárního časoprostoru.

Jak už jsem popsal v teoretické části, tato aktivita má tematicky blízko k těmto průřezovým tématům – Myšlení v evropských a globálních souvislostech a Multikulturní výchova.

Časová dotace:

tři vyučovací hodiny

Průběh hodiny:

Tuto aktivitu lze zahájit četbou výše zmíněné *Brodiovy zprávy*, která minimálně navodí atmosféru objevování neznámého, ale hlavně studentům nabídne zajímavý vhled do tvorby cestopisného textu s vědeckými prvky. Záleží samozřejmě na věku studentů, Borgesův text není jednoduchý na pochopení.

První úkol zadaný studentům spočívá ve vytvoření fiktivní civilizace, která nebyla dosud objevena – podle tabulky, kterou studenti dostanou na pracovním listu, se pokusí dosadit jednotlivé charakteristiky a vlastnosti fiktivní civilizace do prázdných rámečků.

Vyučující může mezitím vytvořit podobnou tabulku na tabuli (s větším počtem prázdných kolonek podle počtu studentů ve třídě), na kterou budou později studenti vyplňovat své nápady. Po doplnění tabulky posledním studentem proběhne ve třídě diskuze o všech nápadech. Studenti se pokusí vysvětlit, jakým způsobem autoři došli právě k takovým civilizacím, jestli nápady mají nějaké racionální opodstatnění.

V další fázi proběhne tvorba delších prozaických textů, kde studenti popíší osobní setkání s vymyšlenou civilizací (formálně mají na výběr vypravování nebo deníkový záznam).

V závěrečné reflexi se všechny vytvořené texty přečtou a společně se zhodnotí kromě už diskutovaných nápadů také způsoby jejich zpracování do delšího prozaického textu.

Reflexe hodiny:

Na výsledných nápadech studentů mě pozitivně překvapilo, že nepsali jen o vzdálených a západní civilizací dosud neobjevených ostrovech v Tichomoří, jak bych očekával, ale jejich neznámé civilizace byly často zasazeny například do českého prostředí. Jednalo se o různé vymyšlené subkultury s vtipnými odkazy na existující sociální skupiny. Studenti tedy pojali úkol více alegoricky a fungování svých civilizací měli velmi pečlivě promyšlené.

Objevování civilizací – příprava na hodinu

- a) *Vymyslete si vlastní (dosud neobjevenou) civilizaci a vyplňte tabulku, která se na vaši civilizaci detailněji zaměřuje.*

<i>název civilizace</i>	<i>jazyk</i>	<i>příklad slov a jejich překlad</i>	<i>tradice, zvyky</i>	<i>svátky</i>	<i>místo</i>	<i>hierarchie</i>

- b) *Napište text popisující vaše seznámení s touto civilizací – jak jste ji objevili, jaké byly vaše první pocity, jak dlouho jste u civilizace pobývali, jestli jste stále v kontaktu, nebo už ji více nevidíte. Využijte všechny informace z doplněné tabulky. Forma – vyprávění v první osobě nebo deníkový záznam.*

Anekdota

Anekdota patří mezi nejkratší žánry a hraje u ní velmi důležitou roli pointa. Studenti mají vtipy rádi, jenže nechat je během hodiny vymyslet vlastní anekdotu nedopadlo nejlépe – většina z nich si pouze snažila vybavit konkrétní vtip, který už znala. Zbytek studentů nevymyslel nic. Proto jsem se rozhodl pojmut toto téma jinak a začít s doplňováním pointy už existujících vtipů.

V tematickém plánu je aktivita zařazena na začátek třetího ročníku v rámci poznávání a tvorby krátkých žánrů.

Časová dotace:

jedna vyučovací hodina

Průběh hodiny:

Studenti obdrží přípravu na hodinu s vybranými vtipy. Jejich prvním úkolem je domyslet konec vtipu, tedy závěrečnou pointu. Hlavním cílem z pohledu vyučujícího však nemusí být nechat studenty co nejpřesněji odhadnout smysl již existujících vtipů, ale naopak nechat rozvíjet jejich kreativitu tak, aby vymysleli co neoriginálnější a nejvtipnější nápady na dokončení každého vtipu.

Po samotné tvorbě následuje sdílení vytvořených vtipů mezi sebou – z porovnání různých vtipů se stejnými začátky, ale rozdílnými konci vyplývá, že lidé dokáží pracovat zcela individuálním a kreativním způsobem s daným textem. Studenti si zároveň osvojují schopnost vymyslet pointu, která tak často schází u jejich delších prozaických textů. Stává se totiž, že studenti během procesu tvorby ani neví, co svým psaním chtějí sdělit, co je smyslem jejich snažení. Závěry textu, pokud se k nim vůbec dostanou, jsou pak často „rozplizlé“.

Důležité je studentům zdůraznit, že v této aktivitě v podstatě neexistuje správná nebo špatná odpověď. Podobný model se týká i většiny dalších aktivit spojených s tvůrčím psaním – existuje pouze více či méně povedený text, ne správný nebo špatný.

Na závěr je samozřejmě možné přečíst pointu předložených vtipů, která se s nimi tradičně spojuje, a porovnat ji s nápady studentů. Vyučovací hodinu lze zakončit diskuzí nad různými způsoby dosažení vtipu (slovní hříčka, hyperbola, paradox, cynismus apod.).

Reflexe hodiny:

Z pohledu studentů i vyučujícího se jedná o zábavnou hodinu, která obvykle v rámci výtvorů studentů nabízí mnohem vtipnější a překvapivější rozuzlení než to, které vtip původně měl. Obecně platí, že není dobré pracovat s příliš známými vtipy, které mají studenti uložené v paměti, protože je tato znalost omezuje v samotné tvorbě. Zároveň aktivita klade určitý nárok na vyučujícího ve výběru textů, které by měly korespondovat s věkem a intelektuální úrovní studentů.

Anekdota – příprava na hodinu

Jaká je nejoblíbenější barva Číňanů? .....

Které zvíře je nejpřítulnější? A proč? .....

Jak se oblékají Eskymáci? .....

Z čeho má vyrobený nábytek upír Drákula? .....

Jaký je nejlepší prostředek na plešatění? .....

Co udělá žirafa, když jí napliveš do tváře? .....

Jaký je nejlepší manžel? .....

Víte, co se stane, když hodíte telefon do vody? .....

Víte, co se stane, když hodíte telefon do čaje? .....

*Pepíček je poprvé v zoo a ptá se: „Tati, proč na mě ta gorila za sklem tak divně kouká?“
Tatínek: .....*

Říká blondýnka manželovi: „Běž zalít zahradu.“

Manžel říká: „Vždyť tam prší.“

Blondýnka odpoví: .....

Jedou dva chlapi na mopedu, jeden je slepý a druhý beznohý. V lese jim moped chcípne.

Beznohý říká: „Já bych do toho kopl!“

Slepý říká: .....

„Kde máš ženu?“ ptá se soused souseda.

„Ale, ve sklepě.“

„Ve sklepě? Ty jsi ji tam zamkl?“ .....

Anekdota – příprava na hodinu pro vyučující

Jaká je nejoblíbenější barva Číňanů? Rýžová...

Které zvíře je nejpřítulnější? A proč? Anakonda – když obejmě člověka, do smrti ho nepustí...

Jak se oblékají Eskymáci? Rychle...

Z čeho má vyrobený nábytek upír Drákula? Z krevních destiček...

Jaký je nejlepší prostředek na plešatění? Prostředek hlavy...

Co udělá žirafa, když jí napliveš do tváře? Odkopne ti žebřík...

Jaký je nejlepší manžel? Archeolog – čím je žena starší, tím je pro něj zajímavější...

Víte, co se stane, když hodíte telefon do vody? Vodafon.

Víte, co se stane, když hodíte telefon do čaje? Teamobile.

*Pepíček je poprvé v zoo a ptá se: „Tati, proč na mě ta gorila za sklem tak divně kouká?“
Tatínek: „Mlč, jsme u pokladny.“*

Říká blondýnka manželovi: „Běž zalít zahradu.“

Manžel říká: „Vždyť tam prší.“

Blondýnka odpoví: „Tak si vezmi deštník.“

Jedou dva chlapi na mopedu, jeden je slepý a druhý beznohý. V lese jim moped chcípne.

Beznohý říká: „Já bych do toho kopl!“

Slepý říká: „Do ničeho nekopej, já se na to podívám.“

„Kde máš ženu?“ ptá se soused suseda.

„Ale, ve sklepě.“

„Ve sklepě? Ty jsi ji tam zamkl?“ Soused odpoví: „Ne, zabetonoval.“

Reklamní agentura

Tuto aktivitu jsem do výuky tvůrčího psaní zařadil z důvodu, že existují určité profese, kde si člověk vydělává tvorbou textů a kreativita je jejich nezbytnou součástí. Nejedná se samozřejmě pouze o práci v reklamní agentuře, takových profesí bychom dnes našli více.

Z pohledu tematického plánu patří aktivita na konec čtvrtého ročníku, kde se studenti zabývají psaním jako zdrojem obživy. V rámci průřezových témat se reklamou zabývají tematické okruhy Mediální výchovy.

Časová dotace:

jedna vyučovací hodina

Průběh hodiny:

Hodinu je možné začít otázkami, které se týkají psaní a jeho propojení s jednotlivými profesemi. Jaké studentí znají profese, kde si člověk vydělává přímo psaním? V kterých dalších zaměstnáních je psaní zcela nezbytné? Kde se naopak člověk nikdy s psaním neseťká?

Po úvodních otázkách a diskuzi vyučující jako jeden z příkladů profese spojené výrazně s psaním (pokud to do té doby nezaznělo) uvede práci v reklamní agentuře a rozdá studentům připravený pracovní list, se kterým budou většinu hodiny pracovat.

V první části studentí pracují především s reklamními slogany – snaží se vybavit si již existující slogany známých firem, které často vídají v běžném životě, dále by měli vymyslet další příklady reklamních sloganů, které v pracovním listu uvedené nejsou. V další části přichází kreativnější zadání – zkusit vymyslet nový reklamní slogan k již existující značce. Po této části by měla přijít reflexe, jestli se studentům povedlo vymyslet vhodný slogan a zda by mohl nahradit ten stávající. Poslední zadání spojené s reklamními slogany se týká tvorby sloganu pro vlastní školu, kterou studentí navštěvují.

Druhá část pracovního listu se zaměřuje na stále častější zadání pro pracovníky reklamních agentur. Studentí by se měli pokusit napsat status na sociální síť podle zcela konkrétního požadavku určité firmy.

Na závěr hodiny by měla proběhnout diskuze na téma reklama. Jak studenti vnímají reklamu? Co jim na ní vadí? Jaké si myslí, že má reklama funkce? Jak dosahuje reklama požadovaného účinku? Chtěli by sami reklamu vytvářet?

Reflexe hodiny:

Vyučovací hodinu zaměřenou na reklamu je vhodné začlenit do výuky nejen z pohledu psaní a tvorby, ale také z širších (společenských) důvodů, protože nás reklama denně ovlivňuje a studenti k ní často nedokáží přistupovat kriticky.

Z pohledu psaní studenty nutí pracovní list přemýšlet o věcech pozitivním způsobem a zároveň vyjadřovat určité obsahy ve zkratkách a heslech. Jeden z nejtěžších úkolů pro studenty spočíval v tvorbě reklamního sloganu pro vlastní školu. Napadala je především negativní hesla, která by většinu zájemců o studium na škole jistě odradila. Neřekl bych, že se tento problém týká pouze školy, na které jsem vedl hodiny psaní, ale jde nejspíš o obecný sklon studujících vymezovat se vůči instituci, kterou dlouhodobě navštěvují.

Za důležitou součást pracovního listu považuji poslední zadání (tvorbu statusu na sociální síti), jelikož úkol koresponduje se stále častějšími zadáními přímo v reklamních agenturách. Po prvním cvičení by se studentům mohlo nejspíš zdát, že je tvorba v reklamní agentuře zaměřená pouze na velká hesla spojená s firmou, ale po konzultaci s lidmi pracujícími přímo v reklamní agentuře jsem zjistil, že se dnes jejich práce točí hlavně kolem příspěvků na sociálních sítích.

Zároveň bych v hodině kladl důraz na diskuzi o reklamě samotné, aby studenti přemýšleli o její funkci a účincích a reflektovali její každodenní působení na ně samotné.

Reklamní agentura – příprava na hodinu

1.) Reklamní slogany

a) Pokuste se vybavit si, jaké reklamní slogany používají tyto firmy:

Volkswagen –

Nike –

McDonalds –

Coca-Cola –

L'Oréal –

Blesk –

Škoda auto –

Evropa 2 –

Kofola –

KFC –

Shell –

b) Vzpomeňte si alespoň na tři další známé reklamní slogany.

c) Vymyslete u dvou firem, které už mají svůj reklamní slogan, jinou (alternativní) variantu.

d) Vytvořte reklamní slogan vaší školy.

2.) Konkrétní zadání

Firma zabývající se péčí o vlasy chce vytvořit facebookový status pro své fanoušky i širší veřejnost. Jedná se o příspěvek k 14. 2. (Valentýn), ve kterém by měla být obsažena „láska k vlasům“. Rozsah příspěvku – 2 až 5 vět.

Vysvětlování pojmů

S podobnou aktivitou jsem se poprvé setkal na zahraničním kurzu *Stimulating Creativity and Enhancing Students' Motivation*, kde byla představena jako jedna z možností kreativní práce se studenty. Aktivitu jsem přeložil do českého jazyka, v určitých aspektech obměnil a začal používat v tvůrčím psaní jako jednu z hodin, kde studenti přímo nepíší, přesto se jejich tvořivé myšlení rozvíjí.

V tematickém plánu by aktivita patřila mezi průběžné cíle zaměřené na rozvíjení slovní zásoby a zlepšování vlastního vyjadřování. Aktivitu doporučuji využívat i v jiných předmětech (český jazyk a literatura, základy společenských věd), protože se zaměřuje na lidskou komunikaci.

Studenti se mohou v rámci hodiny rozvíjet v kompetenci komunikativní a kompetenci sociální a personální. Průřezovým tématem spojeným s hodinou je určitě Osobnostní a sociální výchova.

Časová dotace:

jedna vyučovací hodina

Průběh hodiny:

V rámci přípravy na hodinu vyučující vytiskne v několika kopiích třístránkový seznam pojmů a rozstříhá seznam na malé kartičky s jednotlivými pojmy.

Na začátku hodiny jsou studenti rozděleni do menších skupin (po třech nebo čtyřech lidech). Každá skupina dále pracuje samostatně.

Aktivita začíná ve chvíli, kdy si student vylosuje libovolnou kartičku, jejíž obsah předem nevidí. Jeho úkolem je vysvětlit tučně vytištěný pojem ostatním studentům ve skupině, aniž by použil jakékoliv slovo napsané na kartičce pod tučným pojmem. Ostatní by měli být schopni z popisu uhodnout, o jakém výrazu se mluví.

Tuto aktivitu je možné prezentovat i jako soutěž – kdo uhodne výraz, získává kartičku; kdo má na konci více kartiček, stává se vítězem. Případně studenty ve skupině rozdělit do dvojic. Jeden z dvojice by se snažil vysvětlit pojem z kartičky, druhý by hádal. Pokud by jeden z dvojice uhodl pojem, získala by dvojice kartičku. Pokud by však studenti do určitého časového limitu nestihli pojem uhodnout, pokračovala by druhá dvojice ve hře.

Na závěr hodiny studenti diskutují o přínosu této aktivity – snaží se určit, co jim na aktivitě činilo největší potíže a proč.

Reflexe hodiny:

Za hlavní přínos této vyučovací hodiny považují několik aspektů: studenti si rozšiřují slovní zásobu, zlepšují se ve vlastním vyjadřování tím, že hledají nové cesty, jak popsat něco známého, učí se popisovat věci stručně a jasně a vyjadřují své myšlenky netradičním a originálním způsobem.

Ze závěrečných reflexí této hodiny vyplynulo, že se aktivita podobá některým společenským hrám, které studenti již znali. Rozdíl spočíval hlavně v tom, že je v této aktivitě vysvětlování pojmů ještě znesnadněno vybranými slovy, které studenti nemohou použít.

Přestože se nejedná o aktivitu zaměřenou přímo na psaní, splňuje jiná kritéria, která se k tvůrčímu psaní a jeho cílům hodí – rozšiřování slovní zásoby, zlepšování svého vyjadřování, kreativní práce s jazykem.

Vysvětlování pojmů – příprava na hodinu

slovník	náplast	pánev	dovolená	obchod
<i>kniha</i>	<i>říznout</i>	<i>vařit</i>	<i>prázdniny</i>	<i>nakupovat</i>
<i>definice</i>	<i>sestra</i>	<i>kuchyň</i>	<i>léto</i>	<i>jídlo</i>
<i>rozumět</i>	<i>krvácet</i>	<i>jídlo</i>	<i>Vánoce</i>	<i>market</i>
<i>výraz</i>	<i>nehoda</i>	<i>tělo</i>	<i>škola</i>	<i>platit</i>

psací stůl	vrtačka	rtěnka	zloděj	čaj
<i>studovat</i>	<i>zubař</i>	<i>červený</i>	<i>kapsář</i>	<i>pít</i>
<i>psát</i>	<i>dělník</i>	<i>pusa</i>	<i>ukrást</i>	<i>šálek</i>
<i>úkol</i>	<i>elektrina</i>	<i>make-up</i>	<i>lupič</i>	<i>horký</i>
<i>počítač</i>	<i>díra</i>	<i>líčit</i>	<i>vězení</i>	<i>sáček</i>

telefon	banka	ponožky	restaurace	kolo
<i>mluvit</i>	<i>peníze</i>	<i>nohy</i>	<i>jíst</i>	<i>bicykl</i>
<i>hovořit</i>	<i>šek</i>	<i>boty</i>	<i>menu</i>	<i>auto</i>
<i>volat</i>	<i>hotovost</i>	<i>nosit</i>	<i>číšník</i>	<i>pneumatika</i>
<i>zvednout</i>	<i>měna</i>	<i>bavlna</i>	<i>pít</i>	<i>točit</i>

raketa	budík	klobouk	soudce	elektrina
<i>tenis</i>	<i>nařídít</i>	<i>hlava</i>	<i>trest</i>	<i>světlo</i>
<i>badminton</i>	<i>vstávat</i>	<i>vlasy</i>	<i>čin</i>	<i>zásuvka</i>
<i>míček</i>	<i>zvonit</i>	<i>čepice</i>	<i>zločinec</i>	<i>energie</i>
<i>hrát</i>	<i>čas</i>	<i>děšť</i>	<i>vězení</i>	<i>napětí</i>
	<i>ráno</i>			

klíč	vidlička	divadlo	polštář	mapa
dveře	nůž	hra	postel	cestovat
otevřít	lžice	pódium	peřina	směr
odemknout	jíst	opona	spát	najít
zamknout	pusa	světlo	hlava	ztratit

hotel	popelnice	fronta	univerzita	hřbitov
prázdniny	odpad	řada	učit	mrtvý
postel	koš	čekat	studovat	zakopat
bydlet	zahodit	lidé	titul	rakev
cestovat	smetí	zástup	profesor	hrob

brýle	pošta	hranolky	duha	zákon
sklo	známka	chipsy	obloha	soud
oko	poslat	zelenina	barva	porušit
slunce	balík	jídlo	slunce	pravidlo
vidět	dopis	brambor	děšť	vězení

fotbal	toustovač	kouř	koberec	omeleta
hra	chléb	oheň	podlaha	vejce
míč	snídaně	cigareta	zakrýt	smažit
fanoušek	elektrina	dýmka	měkký	sýr
trávník	přístroj	komín	rohož	mouka

právník	dopravní	údolí	knihovna	duch
soud	policista	řeka	číst	strašit
uvěznit	pokuta	hory	ticho	mrtvý
obhajovat	parkování	kopce	půjčit	bílá paní
usvědčit	přestupek	rovný	internet	tým

peněženka	pacient	padák	cestovní pas	smeták
šrajtofle	nemoc	skočit	identita	lopatka
karta	doktor	otevřít	celnice	uklízet
doklady	čekat	padat	fotka	podlaha
nosit	ordinace	obloha	doklad	zametat
pouta	česnek	diář	most	pistole
zločinec	vůně	schůzka	řeka	zabít
zápěstí	vařit	zapsat	přes	střílet
policie	zelenina	datum	křížít	kulka
zavřít	mačkat	kniha	silnice	zbraň
líbáňky	hora	stan	žhář	otisk prstu
manžel	vrchol	kempovat	oheň	důkaz
svatba	vysoký	dovolená	zločin	zločinec
dovolená	lyžovat	skaut	zapálit	policie
nevěsta	lézt	postavit	osoba	ruka
inzerát	křída	tužka	sekačka	krajina
nabídka	škola	kreslit	tráva	výhled
poptávka	učitel	rýsovat	zahrada	obraz
hledat	tabule	psát	činnost	malovat
noviny	psát	pero	stroj	pozorovat
žebřík	zrcadlo	počítač	vývrtka	doktor
lézt	vidět	software	otevřít	lék
vysoký	odraz	disk	víno	sestra
hasič	obraz	program	lahev	člověk
štafle	sklo	přístroj	korek	ordinace

Debatní soutěž

Debatní soutěž patří mezi další aktivity, během nichž studenti přímo nepíší, ale spíše rozvíjejí své vyjadřovací schopnosti. V tematickém plánu je možné *debatní soutěž* přiřadit mezi průběžné činnosti, ale také do období poznávání mluvených podob publicistiky jako přípravu pro zvládnutí projevu nebo proslovu.

Studenti se díky aktivitě zlepšují v komunikativní kompetenci a její témata lze volit tak, aby odpovídala jednotlivým průřezovým tématům.

Časová dotace:

jedna vyučovací hodina

Průběh hodiny:

Na začátku hodiny vyučující rozdělí třídu do dvojic nebo skupin. Každá dvojice nebo skupina si vylosuje jeden výrok. Vyučující musí mít jednotlivé výroky připravené na prouzcích papíru, aby si studenti mohli daný výrok vybrat. Dále proběhne ještě jedno losování, v němž se soutěžící dozví, jestli s výrokiem souhlasí nebo nesouhlasí.

Po losování dostanou studenti čas, aby se mohli nad výrokiem zamyslet a připravit si své argumenty. Hlavní částí aktivity je samotná diskuze, kdy se snaží jeden student přesvědčit druhého o svém vylosovaném pohledu na určitou tematiku.

V případě dvojic hodnotí nezaujatí posluchači (zbytek třídy) věcnost použitých argumentů, přesvědčivost jednotlivých diskutujících a následně volí vítěze diskuze. Ve skupinách probíhá aktivita podobně, akorát si skupiny po vylosování tématu vybírají jednoho diskutujícího, který skupinu bude zastupovat pro toto téma v následné diskuzi.

Reflexe hodiny:

Jedním z úkolů vyučujícího při přípravě na hodinu je vybrat vhodná témata k diskuzi. Měla by být volena s jistým nadhledem. Při volbě témat může vyučující zohlednit průřezová témata a jejich zapojení do výuky. Zároveň by měl studentům vysvětlit podstatu aktivity – cílem není přesvědčovat ostatní o svých skutečných názorech a postojích, ale zlepšovat své argumentační schopnosti, učit se vést diskuzi a také se podívat na řadu témat z pozice, se kterou běžně nesouhlasí. Cílem rovněž není vytvářet mezi studenty jakékoliv neshody, ale naopak formovat v jejich myšlení nadhled, který jim do budoucna pomůže

vnímat jakoukoliv protistranu a její stanoviska. Vyučující by měl při výběru témat také přihlídnout ke specifikům dané skupiny, jestli některé z témat neobsahuje pro studenty skupiny citlivé téma, které by mohlo vybraným studentům ublížit.

Pozitiva aktivity dále spatřuji v rozvíjení logické a věcné argumentace, v učení se naslouchat druhému, přiměřeně reagovat a přemýšlet o názorech a pohledu na věc druhého člověka.

Debatní soutěž – příprava na hodinu

Tělesná výchova ve školách by měla být zrušena.

Ženy nedokáží pracovat tak tvrdě jako muži.

Rychlost jízdy na dálnicích v ČR by neměla být omezována.

Globální oteplování je výmysl.

Profesionální sport by měl být zrušen.

Kouření v restauracích by mělo být zakázáno.

Internet by měl být cenzurován.

Stahování filmů z internetu je zločin.

Veškeré školní učebnice by měly být v elektronické podobě.

Maturita z matematiky má být povinná pro všechny studenty.

Každá rodina by měla vlastnit pouze jedno auto.

Dívky by se ve škole měly povinně učit vařit.

Všechny zahraniční filmy by měly být dabovány do češtiny.

Vojenská služba pro muže by měla být povinná.

Příroda zabírá místo rozvoji civilizace.

Obchody by měly být o nedělích a státních svátcích zavřené.

Čeští studenti by měli ve školách nosit uniformy.

Závěr

V diplomové práci jsem se snažil shrnout svůj přístup k tvůrčímu psaní, navrhnout tematický plán, který by mohli v praxi využívat i další vyučující, zjistit, jaké prvky má tvůrčí psaní společné s RVP, a představit aktivity vycházející z mého pojetí tvůrčího psaní, zapadající do tematického plánu a rozvíjející klíčové kompetence a průřezová témata.

Co se týká přístupu k tvůrčímu psaní, je zřejmé, že každý vyučující bude předmět pojímat jiným způsobem, jak také vyplynulo z odborné literatury zabývající se tvůrčím psaní nebo ze sborníku *Krok k autorské existenci*, kde se snažily různé osobnosti z řad vyučujících, spisovatelů a literárních teoretiků vysvětlit, co je tvůrčí psaní a jaká k němu zaujímají stanoviska.

Možností, jak vytvořit tematický plán výuky tvůrčího psaní, se nabízí celá řada. Jednotlivé návrhy pak nejspíš budou korespondovat s oborem studia, v rámci kterého je plán vytvořen, a budou vycházet z počtu hodin tvůrčího psaní za rok a z počtu let, které se na výuku vymezí. Za úspěch bych považoval, kdyby kteréhokoliv vyučujícího můj návrh inspiroval pro tvorbu vlastního tematického plánu a začlenění tvůrčího psaní do výuky. Cíl tedy nespočíval v představení definitivní podoby, jak by měla výuka tvůrčího psaní na střední škole vypadat, ale v představení jedné z možností. Jelikož se předmět v posledních letech stává v České republice stále známějším a populárnějším, je možné, že se bude podobných návrhů na jeho výuku objevovat stále více a s tvůrčím psaní se na středních školách budeme běžně setkávat.

Společných prvků mezi tvůrčím psaním a RVP jsem objevil během psaní práce velké množství – klíčové kompetence i průřezová témata se zdají být v mnoha ohledech blízka cílům tvůrčího psaní, jelikož se předmět zaměřuje na rozvoj komunikace, osobnosti, sociálních vztahů, vnímání sociálního a kulturního prostředí, reflexi a využívání médií atd. Pokud by se mělo tvůrčí psaní do RVP zařadit, logicky by patřilo do vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, jejíž charakteristika i cílové zaměření v mnohém odpovídá představenému pojetí tvůrčího psaní.

V diplomové práci jsem popsal vybrané aktivity tvůrčího psaní, které mají základ ve vysvětleném pojetí tvůrčího psaní, vycházejí z tematického plánu a rozvíjejí klíčové kompetence, případně navazují na cíle průřezových témat. Snažil jsem se vybrat ze své výuky originální aktivity, které dostatečně reprezentují poslání tvůrčího psaní. Zároveň si

myslím, že některé z těchto příprav na hodinu jsou využitelné i ve výuce jiných předmětů (český jazyk a literatura, základy společenských věd, dějepis).

Snad bude práce pro jiné vyučující v některém ze svých bodů inspirativní a ve svých hodinách využijí metody tvůrčího psaní. Podobně jako byla pro mě kdysi inspirativní výuka tvůrčího psaní na Literární akademii a přivedla mě k výuce předmětu na střední škole.

Seznam použité literatury, pramenů a informačních zdrojů

APOLLINAIRE, Guillaume. *Básně - obrazy*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965.

BORGES, Jorge Luis. *Brodiova zpráva*. Praha: Odeon, 1978.

ČAPEK, Karel. *Anglické listy*. Voznice: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-179-3.

ČAPEK, Karel. *Cesta na sever*. Praha: Levné knihy KMa, 2000. ISBN 80-86425-58-4.

ČAPEK, Karel. *Italské listy: (fejetony)*. Praha: Český spisovatel, 1995. ISBN 80-202-0539-X.

ČAPEK, Karel. *Výlet do Španěl*. Praha: Levné knihy KMa, 2000. ISBN 80-86425-53-3.

FIŠER, Zbyněk. *Tvůrčí psaní: malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-99-0.

GELLNER, František. *Po nás ať přijde potopa*. Brno: Tribun EU, 2008. ISBN 978-80-7399-385-6.

GELLNER, František. *Radosti života*. Praha: Maťa, 2011. ISBN 978-80-7287-156-8.

HRDLIČKA, František. *Průvodce po literárním řemesle: (základy tvůrčího psaní)*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 978-80-7304-090-1.

KING, Stephen. *O psaní: memoáry o řemesle*. Praha: Beta, 2015. 221 stran. ISBN 978-80-7306-706-9.

KUPCOVÁ, Helena, ed. *Krok k autorské existenci: sborník referátů z konference o tvůrčím psaní 10. a 11. června 02*. Praha: Literární akademie (Soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého), 2002. ISBN 80-903109-2-3.

MOCNÁ, Dagmar a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

MÜLLEROVÁ, Petra. Kreativní psaní aneb reakce žáků v českém a anglickém jazyce. In: DUBOVÁ, J., J. POLÁKOVÁ a A. FERENEC, eds. *Kreativní psaní = Kreatives Schreiben: sborník příspěvků z konference: Olomouc 2010*. Brno: Marek Konečný, 2011, s. 87 - 94. ISBN 978-80-903860-6-8.

MUSILOVÁ, Eva. *Kurz tvůrčího psaní, aneb, Jak psát hezky česky: 1. díl průvodce začínajícího spisovatele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2007. ISBN 978-80-86686-84-4.

MUSILOVÁ, Eva. *Kurz tvůrčího psaní, aneb, Od fejetonu po román: 2. díl průvodce začínajícího spisovatele*. Kralice na Hané: Computer Media, 2008. ISBN 978-80-86686-94-3.

STUDENÝ, Jiří. *Dramata jazyka: teorie literatury a praxe tvůrčího psaní*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-34-2.

ŠIDÁK, Pavel. *Úvod do studia genologie: teorie literárního žánru a žánrová krajina*. Praha: Akropolis, 2013. ISBN 978-80-7470-040-8.

ZMEŠKAL, Tomáš, ed. *Metodika pro výuku tvůrčího psaní v humanitních předmětech na středních školách*. Praha: Centrum pro kulturní a sociální studie, 2014. ISBN 978-80-905868-0-2.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-gymnazia>

Abstrakt

Diplomová práce *Možnosti seminářů tvůrčího psaní na střední škole* se zabývá popisem a teoretickou explikací zavedení tvůrčího psaní do výuky na střední škole. Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické.

Teoretická část se soustředí na autorovo pojetí tvůrčího psaní, na možnosti a součásti tvůrčího psaní jako metody i předmětu výuky. Tato část se také zabývá provázaností výuky tvůrčího psaní s Rámcovým vzdělávacím programem, respektive otázkou, jaký je vztah předmětu ke klíčovým kompetencím a průřezovým tématům. Hlavním cílem teoretické části je pak návrh tematického plánu tvůrčího psaní pro výuku na střední škole.

V praktické části jsou představeny konkrétní aktivity a přípravy na hodiny tvůrčího psaní. Praktická část zároveň obsahuje popis průběhu již odučených hodin tvůrčího psaní i jejich reflexi z pohledu vyučujícího i studujících.

Cíl diplomové práce spočívá jednak ve zhodnocení využití výuky tvůrčího psaní na střední škole vzhledem k jeho zakotvení v tezech kurikulárních dokumentů, jednak práce zároveň může sloužit jako inspirace pro další vyučující, kteří by se rozhodli s metodami tvůrčího psaní pracovat ve své výuce.

Abstract

The diploma thesis *Possibilities of seminars of creative writing in high school* seeks to describe and theoretically explicate the implementation of creative writing into high school education. The thesis is divided into two parts – a theoretical and a practical one.

The theoretical part focuses on the author's conception of creative writing, on the possibilities and components of creative writing understood as both a teaching method and a subject. The section also deals with the interconnection of teaching of creative writing and the Framework Educational Programme. In particular, it discusses the relation of the subject to key competencies and cross-curricular subject. The main goal of the theoretical part is to propose a creative writing thematic plan for high school.

In the practical part, concrete activities and preparations for teaching of creative writing are presented. Furthermore, the part includes description of the course of some lessons and

also reflection of lessons that have already been given from the teacher's and students' perspective.

The purpose of the diploma thesis is twofold. First, it consists in the evaluation of the use of creative writing teaching in high school with regard to its background in curricular documents. Second, the thesis can serve as a source of inspiration for teachers who seek to employ creative writing methods in their classes.

Klíčová slova

Tvůrčí psaní, střední škola, kreativita, literární žánry, publicistika, rámcový vzdělávací program, tematický plán.

Keywords

Creative writing, secondary school, creativity, literary genres, journalism, framework educational programme, thematic plan.